

Ingrid Botslangen Frantzen

Mål og virkemiddel

Et styringsperspektiv på ung medbestemmelse i norsk idrett

Masteroppgave i Studier av kunnskap, teknologi og samfunn

Veileder: Terje Finstad

Medveileder: Gisle Solbu

Desember 2021

Ingrid Botslangen Frantzen

Mål og virkemiddel

Et styringsperspektiv på ung medbestemmelse i norsk idrett

Masteroppgave i Studier av kunnskap, teknologi og samfunn
Veileder: Terje Finstad
Medveileder: Gisle Solbu
Desember 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for tverrfaglige kulturstudier

Kunnskap for en bedre verden

Læringsutbytte STS-ALMA¹

Masterstudiet i STS gir kunnskap om hvordan vitenskap og teknologi utvikles, brukes og implementeres i samfunnet med spesielt fokus på samfunnsetisk tenking omkring dette. Studiet gir også kunnskap om historiske og samtidige endringsprosesser knyttet til vitenskap, ekspertise, demokrati og teknologi, samt kunnskap om hvordan vitenskap og teknologi samproduseres med sosiale, politiske og økonomiske aktiviteter på ulike samfunnsområder.

Etter endt studie kan studenten sette seg inn i og analysere faglige problemkompleks innenfor en relevant etisk ramme, bruke sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder gjennom tverrfaglig arbeid, vurdere og bruke ulike framgangsmåter for å bidra til innovasjon og nyskaping på en bevisst og samfunnsetisk måte, samt formidle resultater av eget faglig arbeid til ulike målgrupper, muntlig og skriftlig.

Studenten kan analysere og forholde seg kritisk til problemstillinger knyttet til teknologiutvikling og -bruk, og derigjennom se flere tilnæringsmåter og mulige utfall, identifisere og arbeide selvstendig med praktiske og teoretiske problemer knyttet til effekter av vitenskap og teknologi i konkrete samfunnsmessige sammenhenger, samt utføre kunnskapsmekling i forbindelse med tverrfaglige prosjekter og prosesser.

¹ Tekst om læringsutbytte er hentet fra: <https://www.ntnu.no/studier/msts/laringsutbytte>

Forord

Breddeåret på min bachelorgrad i samfunns- og idrettsvitenskap var årsstudium i STS. Siden den gang har jeg hatt en drøm om å studere idrett fra et annet perspektiv enn det idrettsvitenskapelige. Studien min belyser temaer som politikk, demokrati og kjønn i idretten. Jeg håper den kan bidra til økt forståelse for at idretten ikke er en egen boble, men en del av samfunnet og verden. Det har vi vel sett for alvor med måten idrett og menneskerettigheter er vevd sammen i forbindelse med fotball-VM, kleskoden i sandhåndball og arbeidet med like muligheter for kvinner og menn i idretten. I den perioden jeg har arbeidet med denne studien har jeg vært deltaker på Mentorprogram for unge ledere i idretten, trener i klubb, tillitsvalgt i et særforbundsstyre og ansatt i et annet særforbund sin administrasjon. Jeg nærmer meg det siste året jeg kan kalle meg en ung idrettsleder, og det betyr mye for meg å bidra i kunnskapsproduksjonen om ung medbestemmelse i norsk idrett.

Jeg vil takke Terje og Gisle som har tatt seg tid og alltid vært tålmodige og støttende i veiledning. Samtalene med dere har gitt mer liv til skriveprosessen og innspillene deres har løftet teksten. Nå føler jeg meg stolt over arbeidet mitt. Jeg vil også takke informantene som har stilt opp til intervju og innsiktsfulle samtaler om et viktig tema. Takk til familie og kjæreste som har støttet og lagt til rette for at jeg har kunne fordypet meg i et tema jeg er opptatt av og som har lest utkast. Jeg vil også takke alle som har inspirert og motivert meg som utøver, trener og frivillig. De siste årene har jeg vært spesielt opptatt av idrettspolitik. Jeg har lært mye, ikke nødvendigvis så mye om politiske saker, men mye om politisk atferd og viktigheten av relasjoner og språk. Språk og relasjoner kan både samle og splitte, spre trygghet og usikkerhet. Samtidig har inntrykket mitt av at politikk er viktig for å nå målet om idrettsglede for alle, styrket seg. Gjennom å være del av idrettspolitiske miljøer har jeg også fått sterkere forståelse for at idrett er politisk både nasjonalt og internasjonalt.

Dette er en STS-ALMA masteroppgave. Det innebærer at jeg har hatt en praksisperiode på minst fire uker i en bedrift eller organisasjon. Jeg hadde min praksis hos Trøndelag idrettskrets i august og september 2020. I løpet av denne perioden fulgte jeg administrativt ansatte i deres gjøremål der jeg fikk innblikk i arbeid med blant annet planlegging av store idrettsarrangementer, paraidrett og ungdomsarbeid. I denne perioden var jeg opptatt av relasjonelle forhold, rolleforståelse og idrettspolitikeres forståelser av ansvar. Derfor la jeg merke til samhold, administrasjonens bevissthet om idrettskretsens posisjon og organisasjonssjefens synlighet på møteplasser i idretten. Jeg opplevde også at bevisstheten omkring idrettens samfunnsansvar var stor, noe som kom til syne gjennom prosjekter og arrangementer med organisasjoner i og utenfor idretten. Jeg besøkte idrettsrådet og særforbund som har kontor hos Idrettens Hus i Trondheim. I tillegg deltok jeg på flere møter med idrettskretsens styre. Jeg opplevde tillitsvalgte og ansatte i administrasjonen som kunnskapsrike, engasjerte og opptatt av å spille hverandre gode. Jeg håper at denne masteroppgaven vil oppleves som aktuell og relevant for hele norsk idrett, på tvers av skillelinjene idrettskrets og særforbund.

Sammendrag

Temaet i denne studien er ung medbestemmelse i norsk idrett. Med utgangspunkt i et styringsteknologisk perspektiv søker studien å bidra til forståelse for hvordan styring og forvaltning har formet ung medbestemmelse i norsk idrett. Forskningsspørsmålene er *hvordan har ung medbestemmelse blitt formet som politikk- og forvaltningsområde, samt hvordan former, forstår og gjør idrettsadministrasjoner ung medbestemmelse i dag?* Jeg har analysert dokumenter og gjennomført intervjuer. Analysen synliggjør utviklingstrekk ved idrettens engasjement for ung medbestemmelse. Jeg beskriver og analyserer ulike virkemidler for å styre og forme arbeidet med ung medbestemmelse i norsk idrett. Analysen tar også for seg intervjuene med ansatte i idretten. I drøftingen løfter jeg ung medbestemmelse som verdi på individnivå, organisasjonsnivå og samfunnsnivå og diskuterer ung medbestemmelse som politikk- og forvaltningsområde. Noen funn i studien er at idretten har arbeidet med ung medbestemmelse siden 1954, altså før mange barn og unge var medlemmer i organisert idrett. Det er viktig å få fram dette, fordi ung medbestemmelse blir presentert som noe nytt og et satsingsområde i dokumenter fra hele 2000-tallet. Tallmaterialet som er benyttet i studien tyder på at unges representasjon i besluttede arenaer i idretten fremdeles er svak, selv om idretten har jobbet med å styrke unges representasjon i styrer og utvalg siden 1990-tallet. Disse funnene kan innebære at virkemidlene for å styrke unges representasjon først og fremst har hatt symbolsk karakter. Jeg vil også trekke fram funn som tyder på at det ikke er entydig at de styringsteknologiske virkemidlene i arbeidet med ung medbestemmelse virker etter hensikten. Dette kommer til syne både i dokumentanalysen og intervjuene.

Abstract

The topic of this study is youth participation in The Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports (NIF). Youth, in this context, means people between the ages of 15 and 26. The aim is to understand how management and administration have shaped youth participation in this umbrella organization. The research questions are *How has youth participation been shaped as a political- and administrative field? How do sports administrations shape, understand and manage youth participation today?* I have analyzed political and strategic documents and conducted qualitative interviews with people holding administrative positions in sports organizations related to NIF. The first part of the analysis looks at the historical development of youth participation in organized sports in Norway. The second part analyzes different technologies of management in the work with youth participation from the 1990s until today. In the last part I analyze the interviews. The main findings are that youth participation has been discussed in sports organizations since 1954, even before there were many young members in sports organizations. This is interesting because the documents from the 2000s present youth participation as something new and an area which is focused on. The data from strategic documents suggests that people under 26 years of age are still poorly represented in decision-making bodies, like boards, even though NIF has been trying to increase the youth participation since the 1990s. This might mean that the efforts to involve youth have had mostly symbolic character. I would also like to point out that it is unclear whether or not the governing technological tools work to strengthen youth participation on political levels in sports in Norway.

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	7
1.1 Ung medbestemmelse i Norge	8
1.2 Studiens relevans	9
1.3 Studiens oppbygging	10
2. Faglig og samfunnsaktuell kontekst	10
2.1 Organisert idrett i Norge	10
2.2 Forskning om ung medbestemmelse	13
3. Teori	15
3.1 Fra laboratorier til byråkrati	15
3.2 Konstruksjon av ung medbestemmelse	16
3.3 Styringsteknologi	17
4. Metode	18
4.1 Dokumentstudier som metode	19
4.2 Skriftlig materiale	20
4.3 Intervju	21
4.4 Kvantitative data	22
4.5 Kvalitet i kvalitativ forskning	23
5. Analyse	24
5.1 Fremvekst av NIF sitt engasjement for unge	24
5.1.1 Organisering av norsk idrett på 1900-tallet	24
5.1.2 Den samfunnsnyttige idretten	25
5.2 Ung medbestemmelse i norsk idrett 1990-2021	27
5.2.1 Komitemodell	28
5.2.2 Nettverksmodell	29
5.2.3 Ungdomsløftet og Ungdoms-OL	31
5.2.4 Representasjon på kurs og i idrettens besluttede organer	33
5.2.5 Politiske og ideologiske virkemidler	36
5.3 Praktisering av ung medbestemmelse i særforbund	38
5.3.1 Samarbeid om ung medbestemmelse	39
5.3.2 Rekruttering og modernisering	40
5.3.3 Kjønn og alder	41
5.3.4 Kunnskap og kompetanse	42
6. Drøfting	44
6.1 Ung medbestemmelse som verdi	45
6.2 Ung medbestemmelse som politikk- og forvaltningsområde	46
7. Oppsummering og konklusjon	49
Referanseliste	52
Vedlegg	58

Figuroversikt

Figur 1 Fordeling medlemmer i norsk idrett, i prosent	11
Figur 2 Organiseringen av norsk idrett	12
Figur 3 Antall unge på lederutdanning	34
Figur 4 Fordeling antall menn og kvinner og antall styremedlemmer 0-25 år.....	35
Figur 5 Oversikt over medlemmer med stemmerett og medlemmer med styreverv, i prosent	35

I ungdomsidretten må vi ikke slå oss til tåls med at «slik har det vært før, slik skal det fortsatt være». Vi må ha fantasi og initiativ. Stadig være på offensiven. Bevare det som er godt og aldri være redd for å innrømme våre feilvurderinger. Ærlighet og saklighet er en livsbetingelse for alt ungdomsarbeid (Johansen 1956 s. 2).

1. Introduksjon

Idrett har en spesiell posisjon i det norske samfunnet. Dette kommer til uttrykk blant annet i mediene, i idrettens underholdningsverdi og interessen og oppslutningen om paraplyorganisasjonen Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite (Norges Idrettsforbund, NIF). NIF er den største frivillige organisasjonen i Norge og den største barne- og ungdomsorganisasjonen (Skille 2011). Idretten engasjerer unge og voksne som utøvere og frivillige i både aktivitet og politikk fra lokalt til internasjonalt nivå. Gjennom deltakelse i idretten og opplevelser av idrettsglede og følelsen av å tilhøre et fellesskap med idrettsglede i sentrum, kunne en tenke seg at faktorer som kjønn, alder og geografisk tilknytning kan ha mindre betydning. Samtidig som idretten er folkelig og en skapende kraft lokalt gjennom innsatsen til idrettslag, spiller idrettsorganisasjoner «en stadig viktigere politisk rolle i samfunnet og berører spørsmål knyttet til kjønn, lokal, regional og nasjonal identitet, politiske ideologier, sosial klasse, etnisitet, økonomi og helse» (Kvande 2021 s. 11). Selv om idretten har vært fremmet som en arena der respekt, likeverd og demokrati læres (Goksøyr 2008), blir det samtidig hevdet at idrettsorganisasjoner er blant de mest mannsdominerte i samfunnet og at disse organisasjonene har stor betydning for hvordan kjønn forstås og praktiseres i samfunnet (Hovden 2011, Kvande 2021). Forskning om unges syn på deltakelse i skolen, lokalpolitikk og sivilsamfunn tyder på at idretten er en arena der unge opplever å ha lite medbestemmelse over aktiviteter de deltar på og organisasjonen de er medlem i (Frøyland 2011).

Studiens problemstilling er: *Med utgangspunkt i et styringsteknologisk perspektiv søker studien å bidra til forståelse for hvordan styring og forvaltning former ung medbestemmelse i norsk idrett.* Jeg har belyst dette historisk gjennom forskningsspørsmålet *hvordan har ung medbestemmelse blitt formet som politikk- og forvaltningsområde?* Jeg stiller også spørsmålet *hvordan former, forstår og gjør idrettsadministrasjoner ung medbestemmelse i dag?* Studien er på organisasjonsnivå og retter seg mot NIF sitt arbeid for unge som aktive i idrettspolitik. Jeg har studert dette kvalitativt gjennom dokumenter og dybdeintervju.

Ved å legge vekt på styringsteknologi gjør jeg rede for trekk ved utviklingen av idrettsorganisasjonens engasjement for ung medbestemmelse. Studien handler om utviklingen av idrettens syn på unge og det idretten i dag omtaler som ung medbestemmelse, og teoretisk bygger den på perspektiver fra faget *Studier av teknologi og samfunn* (STS). Tilnærmingen kan bidra til å bringe studier av vitenskap og teknologi og studier av politikk og politiske institusjoner sammen.

Idretten spiller i dag en viktig rolle som fritidsarena og identitetsskaper og Norges idrettsforbund har siden 1960-tallet jobbet med å iverksette tiltak og praksiser for å rekruttere unge til idretten og bevare unge i idrettsorganisasjonene (Goksøyr 2008, Skille 2011, Hanstad 2019). Norges idrettsforbund sin ungdomspolitik har de siste ti årene vært beskrevet som *Ungdomsløftet*.² Dette løftet innebærer at idretten skal legge til rette for at unge, spesielt fra året de fyller 15 år til og med året de er 26 år, har mulighet til å utvikle seg som utøvere, trenere, tillitsvalgte og frivillige.

² Ungdomsløftet, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/ungdomsidrett/ungdomsløftet/>, 20.07.21

1.1 Ung medbestemmelse i Norge

Ung medbestemmelse har vært tema i norsk offentlighet som politisk tema, forvaltningsområde og i begrepsliggjøring av unge. I denne studien benytter jeg betegnelsen «unge» fremfor «ungdom» for å synliggjøre FNs definisjon av ungdom som personer under 18 år (FN 1989). I Norge er det flere aldersinndelinger i gruppen ungdom. Norsk idrett regner ungdom som alderen 13-19 år, mens andre barne- og ungdomsorganisasjoner regner unge som aldersgruppen 13-26 år. *NOU Ungdom, makt og medvirkning* (NOU 2011: 20) omtaler ungdom som aldersgruppen fra 12 til 26 år. Det hevdes at «ulike ungdomsbegrep kan være nyttige i ulike sammenhenger» (NOU 2011: 20 s. 20). I idrettens arbeid med ung medbestemmelse er det aldersgruppen 15-26 år som regnes som unge ledere. Det finnes eksempler på tilbud i idretten for unge ledere i aldersgruppen 19-29 år³. Dette kan være tegn på at idretten finner det nyttig å benytte ulike ungdomsbegreper i ulike sammenhenger. NIFs Nøkkeltallsrapport for 2020 viser til deltakelse på lederutdanning for unge i alderen 20-29 år (NIF 2021). Eksemplene synliggjør at det i diskusjoner om hva som er et ungt menneske eller en ungdom, er rom for fortolkninger og tilpasninger. Dette kan gjøre det nyttig med forventningsavklaringer i diskusjoner om unges deltakelse i politikk og samfunnsliv.

Ung medbestemmelse er lovpålagt i Norge gjennom FNs barnekonvensjon (FN 1989) og FNs menneskerettigheter. Retten til medbestemmelse er også en del av FNs bærekraftsmål. Barnekonvensjonen gir unge rett til å bli hørt og til å delta i arbeid som angår unge. FNs konvensjon om barns rettigheter slår fast at medbestemmelse er en rettighet barn og unge har (FN 1989). Artikkel 12 om barns rett til å uttrykke sin mening, artikkel 13 om barns rett til ytringsfrihet, artikkel 15 om barns rett til organisasjonsfrihet og frihet til å delta i fredelige forsamlinger, samt artikkel 31 om barns rett til hvile og fritid har betydning i arbeid med ung medbestemmelse. Barneombudets ekspertgruppe har lagt vekt på at medbestemmelse er en rettighet og at norske myndigheter har ansvar for å legge til rette for medbestemmelse for unge (Barneombudets Ekspertgruppe 2021).

Noen måter ung medbestemmelse kommer til uttrykk er at alle kommuner er pålagt å ha ungdomsråd (Kommuneloven, 2017, paragraf 10 b). Videre er en av skolens oppgaver å forberede elevene til demokratisk deltakelse og danning, samt at elevene skal få erfaringer med demokratisk deltakelse og medvirkning i arbeid med fag og elevråd eller andre råd.⁴ I det som omtales som sivilsamfunnet er Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) en paraplyorganisasjon for barne- og ungdomsorganisasjoner utenfor idretten. LNU er tydelig på at egne fora for unges medbestemmelse ikke kan erstatte unges deltakelse i etablerte beslutningstakende fora, og at frivillige organisasjoner må få være skoler i demokrati, ikke i byråkrati.⁵ Norske myndigheter har forventninger om at unge skal være en spesiell målgruppe i idretten og idrettspolitikken. Det skal legges spesielt til rette for unge gjennom varierte og attraktive aktivitetstilbud, anleggsutbygging og fordeling av økonomiske midler (Meld. St. 26 (2011-12)). Idretten er den organisasjonen som aktiviserer flest barn og unge og det er derfor interessant å følge idrettsorganisasjonenes arbeid med ung medbestemmelse.

³ Det tidligere studieprogrammet ved Norges idrettshøgskole «Yngre ledere i idretten» var for unge ledere i alderen 19-29 år. Dette kan ha bakgrunn i et krav om generell studiekompetanse.

⁴ Utdanningsdirektoratet (2020) <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.1-menneskeverdet/?lang=nob>

⁵ Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner (2021) <https://www.lnu.no/om-lnu/but/barne-og-ungdomstinget-2021/6-barne-og-ungdomspolitisk-program/>

Ung medbestemmelse ble synlig med ungdommens demokratiutredning, *Ungdom, makt og medvirkning* (NOU 2011: 20). Der hevdes det at «det finnes et omfattende samfunnsengasjement blant ungdom» og at «dagens ungdomsgenerasjon deltar aktivt i politikk og samfunnsliv, men ofte på måter de selv ikke opplever som politiske» (NOU 2011: 20 s. 2). Utredningen undersøker hva slags makt og hvilke muligheter til medvirkning unge har i dagens samfunn, og tematiserer unges deltakelse i det generelle norske demokratiet, som valgdeltakelse og annet politisk engasjement. Unges medbestemmelse blir også tematisert i forbindelse med unge som mottar tjenester og omsorg fra det offentlige, som barnevern og unge asylsøkere. Unges medbestemmelse er også tematisert i forbindelse med unges innflytelse i sivilsamfunnet og frivillige organisasjoner (Frøyland 2011).

I Stortingsmeldingen *Idrettslivet i endring* hevdes det at «Den frivillige idretten gir trening i demokratiske samhandlingsformer. Det er Regjeringens syn at dersom de frivillige og sivile demokratiske institusjonene svekkes, vil den allmenne interessen for demokratisk deltakelse svekkes» (Meld. St. 14 (1999-2000) s. 5). Frøyland (2011) har diskutert unges syn på deltakelse i skolen, lokalpolitikk og sivilsamfunnet. Han finner at idretten er den arenaen unge oppholder seg på der de oppgir å ha minst grad av medvirkning i saker som angår dem. Unge oppgir at de ønsker å være med å bestemme, forutsatt at det er en reell form for medbestemmelse. Andre unge ønsker ikke å være med å bestemme, spesielt hvis det kun er en form for symbolsk medbestemmelse, der voksne har det siste ordet. I *NOU 2011 Ungdom, makt og medvirkning* (NOU 2011: 20) hevdes det at slik kvasimedvirkning ikke er myndiggjørende og kan føre til opplevelser av at det ikke nytter å engasjere seg.

1.2 Studiens relevans

Min studie av ung medbestemmelse retter seg mot ung medbestemmelse i sivilsamfunnet og knytter medbestemmelse til demokrati og rettigheter med bakgrunn blant annet i FNs barnekonvensjon og norske myndigheter sitt arbeid med temaer som medbestemmelse og medborgerskap.

Studier av ung medbestemmelse i norsk idrett er relevant i og utenfor idretten, all den tid idretten blir forstått som et speil av samfunnet. Min studie løfter fram hvordan idretten jobber med å gjøre frivillig arbeid givende for organisasjonens største interessegruppe, unge under 26 år. Det er i barne- og ungdomsidretten norsk idretts suksess ligger når det gjelder å aktivisere store deler av Norges befolkning. Likevel har unge i liten grad vært involvert i å forme idretten gjennom deltakelse i idrettspolitik. Studien følger idrettsorganisasjonenes utvikling og arbeid med ung medbestemmelse. Den er relevant fordi den tar opp et samfunnsaktuelt tema i en organisasjon med mange unge medlemmer. Studien belyser også frivillig sektor sitt demokratioppdrag. Studien er relevant fordi den undersøker rammene for unges muligheter til å delta i beslutningsprosesser i norsk idrett.

1.3 Studiens oppbygging

Denne studien er empirisk, kvalitativ og undersøker ung medbestemmelse på organisasjonsnivå. I den første delen av studien har jeg introdusert studiens tema. I kapittel 2, Faglig og samfunnsaktuell kontekst, gir jeg en beskrivelse av paraplyorganisasjonen NIF med vekt på paraplyens oppbygning, verdier og mål. Jeg presenterer tre områder for forskning om ung medbestemmelse. Kapittel 3 er et teorigapittel der jeg introduserer fagområdet STS og gjør rede for studiens styringsteknologiske perspektiv. I kapittel 4 gjør jeg rede for metodene jeg har benyttet. Kapittel 5 er et analysekapittel med tre deler. Den første delen omhandler forhold ved idretten før 1990. Den andre beskriver organisering av ung medbestemmelse de siste 30 år og peker mot noen effekter satsingen har hatt. I del tre tar jeg for meg det samtidige engasjementet og beskriver hvordan administrasjonen i noen særforbund jobber med ung medbestemmelse i dag. Drøftingen tar for seg ulike måter ung medbestemmelse kan bli forstått som verdi, og belyser ung medbestemmelse som politikk- og forvaltningsområde.

2. Faglig og samfunnsaktuell kontekst

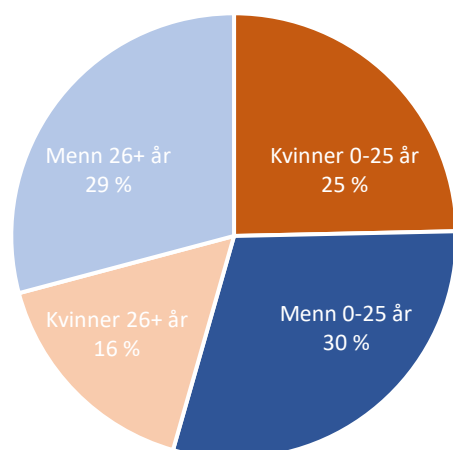
2.1 Organisert idrett i Norge

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske Komite, også omtalt som Norges idrettsforbund eller NIF, er en paraplyorganisasjon som består av flere selvstendige organisasjoner.

I norsk idrett var det ved utgangen av 2020 1752330 medlemskap i 7845 idrettslag, 55 særforbund og 11 idrettskretser. Idrettslag er medlemmer i særforbund, og særforbund er medlemmer i NIF. Idrettskretsene er geografiske ledd i NIF på fylkeskommunalt nivå. Idrettsråd er på kommunalt nivå og særkretser er regionale nivå hos noen særforbund. Organisasjonsnivåene har styrer med tillitsvalgte som velges på et årsmøte eller et (særforbund/idrettskrets/idretts)-ting. En tingperiode er nå to år. Idrettstinget er norsk idretts øverste demokratiske organ. NIF, særforbund og idrettskretser har en administrasjon. Administrasjonen forvalter politiske beslutninger og utvikler idretten i det daglige.

Medlemmene i idrettslagene er enkeltpersoner, og innbetalt medlemskontingent i idrettslag gir stemmerett og valgbarhet det året medlemmer fyller 15 år. «NIF har det øverste idrettspolitiske ansvaret for all idrett i Norge. Formålet er at NIF skal arbeide for at alle mennesker gis mulighet til å utøve idrett ut fra sine ønsker og behov, og uten å bli utsatt for usaklig og uforholdsmessig forskjellsbehandling».⁶ Norges idrettsforbund beskriver frivilligheten som bærebjelken i norsk idrett, og hevder at engasjementet og dugnadsånden fortsatt er stor. «Ifølge beregninger utført av Statistisk sentralbyrå sto norsk idrett for nær 35 000 av de 142 000 frivillige års verkene som ble utført i Norge i 2018» (NIF 2020 s. 10).

⁶ Hvem er vi, <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/hvem-er-vi/>

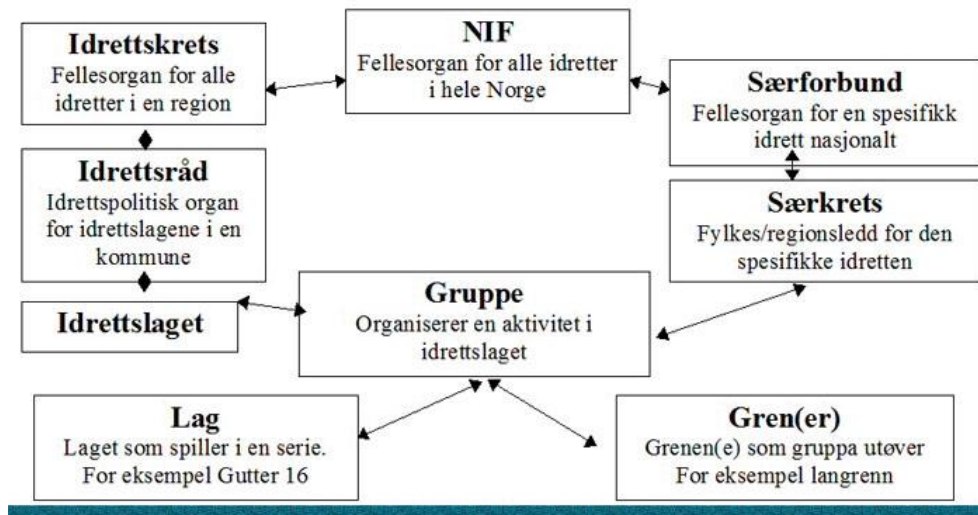

Figur 1 Fordeling medlemmer i norsk idrett, i prosent

Figurene i studien tar utgangspunkt i tall fra 2019. Ved utgangen av 2019 var det registrert 1929901 medlemmer i ordinære idrettslag tilknyttet NIF. Figur 1 viser hvordan medlemmene i norsk idrett fordelte seg med tanke på kjønn og alder. Figuren viser medlemmer i alderen 0 til 25 år fordelt på kjønn og medlemmer i alderen over 26 år fordelt på kjønn (NIF 2019). 55 prosent av organisasjonens medlemmer er jenter/kvinner og gutter/menn under 26 år og 45 prosent er voksne fra 26 år. Norsk idrett har altså mange unge medlemmer. Dette er bakgrunnen for at NIF omtales som en barne- og ungdomsorganisasjon. Oppslutningen blant unge er resultat av endringer i idretten de siste 50 årene. Dette kommer jeg tilbake til i analysen, men idrettsbevegelsen har vært opptatt av å rekruttere og beholde unge i idrettslag. Frafall i aldersgruppen 13-19 år har i samme periode vært beskrevet som en av idrettens utfordringer. Eivind Å. Skille beskriver to mulige fortolkninger. «For det første har man innsett at ikke alle ønsker å delta i tradisjonell konkurranseidrett. For det andre kan man spekulere i om det har sammenheng med at ungdom ikke selv er med i de fora der beslutninger om aktivitetstilbud tas» (Skille 2011 s. 69). I denne konteksten med frivillig arbeid, spørsmål om frafall og rekruttering har ideene om ung medbestemmelse utviklet seg de siste 30 årene.

Figur 2 viser en skisse med organisasjonsnivåene under NIF paraplyen. Organisasjonskartet synliggjør ikke den fulle kompleksiteten i organiseringen av norsk idrett. For eksempel har alle fylker en idrettskrets, kommuner har idrettsråd og det er 55 særforbund som organiserer særidretter, noen har også særkretser. For denne studien er det politiske arbeidet på NIF-nivå sentralt med lovendringer og overordnet idrettspolitikkk på området ung medbestemmelse som er i sentrum, mens intervjuene retter seg mot arbeid med ung medbestemmelse i særforbund.

Organisering av norsk idrett

Organisasjonskart⁷

Figur 2 Organiseringen av norsk idrett

Dag Vidar Hanstad har beskrevet Idrettsforbundet og underordnede organisasjonsledd som en verdibasert organisasjon. «Idrettsforbundet sentralt har definert verdier som skal gjelde hele institusjonen norsk idrett. Disse verdiene skal styre aktørenes holdninger og atferd – også på ledernivå» (Hanstad 2019 s. 235).

Verdier er med på å motivere oss og er drivkrefter bak atferd (Gjerde 2013). NIFs verdier består av aktivitetsverdiene idrettsglede, fellesskap, helse og ærlighet, samt organisasjonsverdiene frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd (Hanstad 2019). Idrettstinget i 2019 vedtok at verdiene leken, ambisiøs, ærlig og inkluderende skal være viktige veivisere for norsk idrett i tingperioden 2019-2023 (NIF 2019). Det er disse verdiene norsk idrett skal kjennetegnes ved og som sammen med visjonen *Idrettsglede for alle!* skal gi arbeidet for norsk idrett en felles retning. Visjoner er virksomme ved å gi organisasjonen ånd, beslutsomhet og begeistring (Bolman og Deal 2014). Visjonen gir uttrykk for organisasjonens grunntanker, hvordan den forholder seg til omgivelsene, og hvordan mennesker bør behandles (Martinsen 2014). Organisasjonsledd som særforbund og idrettslag kan ha sine egne verdier og visjoner eller kopiere de som er felles. Jeg forstår NIF sitt verdiarbeid som relevant for arbeidet med ung medbestemmelse.

I norsk idrett trekkes et skille mellom ledere av aktivitet og politikk. Ledere av aktivitet blir kalt trenere, mens politiske ledere eller styremedlemmer er tillitsvalgte. Ung medbestemmelse på politisk nivå i idretten blir definert som «at unge i alderen 26 år eller yngre kan påvirke norsk idrett gjennom tale-, forslags- og stemmerett og er likestilt andre styremedlemmer i diskusjoner og avgjørelser i styret på alle organisatoriske nivåer» (Strittmatter 2020 s.6).

⁷ Organisasjonskart hentet fra: <https://ekurs.nif.no/course/view.php?id=23>

2.2 Forskning om ung medbestemmelse

Forskning på unges medbestemmelse har fulgt tre linjer. Den ene retningen retter seg mot unges deltakelse i demokratiet som stemmeberettigede og medlemmer i politiske partier. En annen retning tar opp medbestemmelse for unge som mottar omsorg fra det offentlige. Den tredje retningen retter seg mot unges medbestemmelse i sivilsamfunnet og frivillige organisasjoner (Waldahl og Skille 2016).

Tidligere forskning på unges innflytelse viser fellestrekk på tvers av skolen, lokalpolitikk og sivilsamfunn. For eksempel er unge skeptiske til om tiltak som råd, utvalg og komiteer der unge deltar gir reell makt og innflytelse (Frøyland 2011). Idrettslag skiller seg ut som den formen for organisasjoner der unge har minst innflytelse. Samtidig viser forskning at ikke alle unge i aktivitetsrettede organisasjoner, som idrettslag, er interessert i å være med å bestemme i organisasjonen (Frøyland 2011). Frøyland peker på at det er mangler ved eksisterende forskning på disse tre arenaene. I min studie om ung medbestemmelse er jeg opptatt av unges deltakelse i sivilsamfunn og frivillige organisasjoner.

Barn og unges idrettsdeltakelse har i liten grad interessert idrettshistorikere (Solenes 2009). Oskar Solenes (2009) beskriver i *Fremtidas håp. Barneidrettsdiskursar i Noreg 1920-1976* en kontrovers mellom barn og unges deltakelse på konkurranseidrettens premisser og idrett på barn og unges premisser. Han gjør rede for kunnskap og praksiser om barn og unges deltakelse i idrett og hvordan unge har blitt opplevd, forstått og vevd inn i maktstrukturer i idretten. Disse strukturene er formet av konkurranselogikk, pedagogisk, psykologisk og medisinsk viten. Dette kan karakteriseres som kroppslige perspektiver. Siden 1960-tallet har det vært en økende interesse for sosiale sider ved barneidretten som deltakelse, kjønn, rekruttering og frafall. Kroppslige perspektiver ble slik utvidet med sosiale perspektiver. Min studie plasserer seg i dette sosiale forskningsfeltet.

De siste femti årene har det pågått omfattende endringsarbeid for å gi unge og kvinner medbestemmelse i norsk idrett (Hovden 2011, Skirstad 2014, Fasting 2007). Dette arbeidet preges av satsing på tidsbegrensede prosjekter (Fasting 2007, Waldahl og Skille 2016). Politisk aktualiseres inkluderingsarbeidet blant annet gjennom de såkalte idrettsmeldingene. Idrettsmeldingene er offentlige dokumenter der den gjensidige forpliktelsen mellom det å motta offentlige midler og det å realisere offentlige mål kommer til uttrykk. Min vurdering er at statens forventninger til arbeidet med likestilling og inkludering kommer mest tydelig frem i den første idrettsmeldingen (Meld. St. 41 (1991-1992)). Her utfordres idretten når det gjelder inkludering av kvinnelige ledere, trenere og tillitsvalgte med mål om å oppnå balanse på alle nivåer. Det vises også til forskning om at unge har liten grad av medbestemmelse i idretten og at dette arbeidet skal prioriteres. «Ved å trekke ungdom sterkere inn i ledelsesfunksjoner, kan idretten få verdifulle impulser til fornying og utvikling» (Meld. St. 41 (1991-1992) s. 122).

Til tross for at idretten rekrutterer mange barn og unge til utøvelse av idrett, hevder Waldahl og Skille at det finnes «lite forskning om ungdoms medbestemmelse i idrettsorganisasjoner» (Waldahl og Skille 2016 s. 53). I forbindelse med Norges idrettsforbund sitt jubileum i 2011 ble jubileumsboka *Norsk idrett – indre spenning og ytre press* (Hanstad, D.v., G. Breivik, M.K. Sisjord og H.B. Skaset 2011) utgitt. I boka spør Eivind Å. Skille om NIF kan bli forstått som en ungdomsorganisasjon. Bakgrunnen for dette er at ikke alle unge ønsker å delta i tradisjonell, voksenstyrt konkurranseidrett, samt at unge selv ikke er med i fora der beslutninger tas. Skille (2011) beskriver NIF-

systemet som komplekst. Dette vurderer han som et hinder for endringer i NIF sin politikk og organisering. Prioritering av ung medbestemmelse kan betraktes som en endring i idrettspolitik og organisering.

Waldahl og Skille (2016) har studert NIFs arbeid med ung medbestemmelse i perioden 1992-2007. I denne perioden har ung medbestemmelse blitt organisert i to modeller: komitemodellen og nettverksmodellen. Waldahl og Skille har studert modellene og hvordan disse har påvirket unges mulighet for medbestemmelse. De konkluderer med at «verken komitemodellen eller nettverksmodellen gir ungdom full innflytelse i NIF. Men komitemodellen gir mer innflytelse enn nettverksmodellen» (Waldahl og Skille 2016 s. 67).

En annen tilnærming har vært å studere ung medbestemmelse i tilknytning til bestemte idrettsarrangementer. I avhandlingen *Legitimation Processes of Sport Organizations* har Anna-Maria Strittmatter (2017) studert politiske prosesser i sammenheng med ungdoms-OL på Lillehammer i 2015-2016. NIF sin politikk for barne- og ungdomsidrett handler om å hindre frafall, styrke rekruttering og ung medbestemmelse. Strittmatter problematiserer forventningen om at ungdoms-OL skulle være et virkemiddel for å hindre frafall og styrke rekruttering av unge medlemmer.

Youth sport policy has become a self-imposed norm and a convenient symbolic strategy and assumed solution to NIF's dropout problem. Lillehammer 2016 was not a solution to the dropout problem – rather the opposite – but the dropout problem was a convenient argument to justify the Lillehammer 2016 bid (Strittmatter 2017 s. v).

Et hovedfunn er at ungdoms-OL hadde sterk betydning for å legitimere NIF sin ungdomspolitik. Samtidig hevder hun at gjennomføringen bar preg av å være konservativ og av å reprodusere NIF sine eksisterende praksiser. Derfor mistet man sjansen til å bruke ungdoms-OL som en innovasjonsarena for blant annet å møte det såkalte frafallsproblemet.

Strittmatter har på oppdrag fra idrettsstyret ledet en gruppe som evaluerte ung medbestemmelse i norsk idrett i 2019. I rapporten *Ung medbestemmelse i norsk idrett. Evaluerings- og utredningsarbeid om barrierene og behovene for å øke ung medbestemmelse i særforbund og idrettskretser* diskuteres det blant annet at styremedlemmer under 26 år ikke burde være representanter for unge medlemmer, men likestilte med øvrige styremedlemmer (Strittmatter 2020). Rapporten beskriver 11 tiltak for å styrke ung medbestemmelse. Et av tiltakene var å kvotere unge under 26 år inn i valgkomiteer. Rapporten konkluderer med at «Selv om idrettsorganisasjoner er bevisst på at unge representanter er viktig, oppleves ung medbestemmelse per i dag som utfordrende og ikke tilfredsstillende» (Strittmatter 2020 s. 21).

NIF har siden begynnelsen av 2000-tallet utviklet lederutdanninger for kvinnelige ledere og unge ledere. Det er forsket på to av disse utdanningene, Mentorprogram for kvinnelige ledere og Mentorprogram for unge ledere i idretten. Hanne Sogn og Olav Skrudland (2021) ved Norges idrettshøgskole har evaluert programmet for kvinner, mens Birthe Kårfjord Lange og Hans E. Næss (2020) ved Høgskolen Kristiania har forsket på programmet for unge ledere. Målene med programmet for unge ledere er at lederne kjenner til organiseringen av norsk idrett, opplever mer mestring og trivsel i sitt verv, samt at de har økt kompetanse om ledelse og refleksjon omkring seg selv i lederroller. Videre er det et mål at lederne kjenner til verktøy for egenutvikling og

organisasjonsutvikling. De skal lære å ta ansvar for og bli selvstendige i egenutvikling i rollen som leder, utvikle nettverk og relasjonskompetanse, samt ha definert ambisjoner for verv på ledernivå i idretten. Lange og Næss konkluderer med at «det ledelsesfaglige ved NIF/NSIs mentorprogram for unge ledere er mer knyttet til individuell utvikling snarere enn å være et verktøy for å forbedre Idretts-Norge» (Lange og Næss 2020 s. 223). Målene for programmet for de kvinnelige lederne er at flere kvinner blir ledere på toppnivå i idretten, tar nye lederposisjoner på høyere nivå, blir mer effektive og at organisasjonen har større nytte av kvinnen etter deltakelse på programmet (Sogn og Skrudland 2021). Sogn og Skrudland argumenterer for at programmet ikke har hatt tiltenkt effekt. De viser til at det ikke er flere kvinner som er politiske og administrative toppleder i særforbund og idrettskretser. Programmet utvikler derimot kvinnenes lederegenskaper (Sogn og Skrudland 2021).

En mangel ved tidligere forskning er at forskning på unges medbestemmelse i idrettsorganisasjoner er gjort på lokalt nivå i idrettslag. For eksempel viser ikke Frøyland (2011) til forskning om ung medbestemmelse på andre nivåer enn klubb. Tangen (2020) har argumentert for at det er behov for nytenking og kreativitet i idrettspolitisk forskning.

Her ser vi at det er gjort en rekke studier av ung medbestemmelse. Disse viser økende interesse for ung medbestemmelse som forskningsfelt. Heller enn å kritisere eksisterende forskning tar min studie utgangspunkt i den og søker å bidra til forståelse for hvordan styring og forvaltning former ung med bestemmelse i norsk idrett. Et historisk perspektiv belyses med forskningsspørsmålet hvordan ung medbestemmelse har blitt formet som politikk- og forvaltningsområde. Dagens praksiser belyses i forskningsspørsmålet om hvordan idrettsadministrasjoner former, forstår og gjør ung medbestemmelse.

3. Teori

3.1 Fra laboratorier til byråkrati

Studier av vitenskap, teknologi og samfunn (STS) er en tverrfaglig tradisjon som springer ut av 1960-tallets teknologi- og vitenskapskritikk (Asdal og Reinertsen 2020). Forkortelsen STS kommer fra engelsk, *Science, Technology and Society studies*. I motsetning til å forklare forskning, kunnskapsutvikling eller teknologiutvikling som noe eget, som presser seg frem fra utsiden av samfunnet, trekkes samfunnet, forskeren selv og det forskeren gjør inn for å forstå og beskrive utvikling av kunnskap og teknologi.

Tradisjonelt har studiene vært rettet mot å studere kunnskapsproduksjon, vitenskap og teknologi, og fag som historie og sosiologi har hatt innflytelse på utviklingen av STS. Et fellestrekk ved mange teknologi- og vitenskapsstudier er at de har kritisert internalistiske vitenskapsforklaringer og deterministiske teknologiforståelser. I STS rettes gjerne oppmerksomheten mot å forstå teknologi, og samspill mellom teknologi, brukere og samfunn. Eksempler kan være studier av utvikling og bruk av sykler, kjøleskap og strømmålere. Et annet trekk er at studier av teknologi og samfunn undersøker teknologier det utvikler seg kontroverser omkring, slik som vindmøller og bioteknologi. «Kontroverser viser at teknologien og kunnskapen er i stadig bevegelse, at den er i spill, at den alltid fikles med, endres og forflyttes til nye sfærer hvor den gis nye roller og fortolkes på nytt» (Skjølsvold 2015 s. 172). Dette er et perspektiv som beskriver

uenheter mellom to eller flere parter og hvordan disse partenes ulike syn er i bevegelse fram til kontroversen stilner, lukkes og en form for enighet er utarbeidet (Skjølsvold 2015). Nyere STS-studier har også undersøkt temaer som politikk og byråkrati og praksiser på disse feltene.

Mens tidlige studier innenfor STS ofte var rettet mot å undersøke vitenskapelig kunnskapsproduksjon i praksis eller utviklingen av en bestemt teknologi (Asdal og Reinertsen 2020, Skjølsvold 2015), har feltet nå utviklet seg fra å forklare hvordan samfunn og kultur påvirker vitenskapelige fakta, eller hvordan de er med på å forme teknologiers utvikling, til også å være opptatt av å forstå selve samfunnet. Det innebærer studier av politikk, demokrati, kjønn og økologi, samt mange andre temaer (Skjølsvold 2015). Med denne tematiske utviklingen i STS, kan vi også se en utvidelse i forståelsen av hva en teknologi er.

Både i utvikling av kunnskap og teknologi, og i politikk og byråkrati, er dokumenter og dokumentasjon viktige praksiser. Skrivearbeidet og dokumentene former byråkrathverdagen, det byråkratiske maskineriet og utgjør en særegen form for kompetanse (Asdal og Reinertsen 2020). Dokumenter og skrivepraksiser blir verktøy i verktøykassen til byråkrater og politikere, og kan dermed forstås som en spesiell type teknologier, omtalt som styringsteknologier.

Asdal og Reinertsen (2020) viser hvordan dokumenter kan forstås som teknologier som er konstruert av noen, samtidig som de former arbeidet i for eksempel organisasjoner, statlig forvaltning og lignende. I tråd med dette har da også STS-forskere begynt å interessere seg for dokumentenes rolle i så vel politikk, som byråkrati og administrasjon. I denne studien vil jeg benytte STS-perspektiv for å studere konstruksjonen av ung medbestemmelse i NIF.

3.2 Konstruksjon av ung medbestemmelse

«Samfunnsvitenskapen interesserer seg for mennesker, deres atferd og tenkemåter, og dermed sosiale systemer og konstruksjoner» (Jacobsen 2015 s. 32). Jeg forstår ung medbestemmelse som en konstruksjon som er virksom i dokumenter og praksiser i og utenfor idretten. Selv om ideen om å inkludere unge og utvikling av ung medbestemmelse også finnes på arenaer utenfor idretten, har idrettsorganisasjonene formet sine egne betydninger av hva ung medbestemmelse betyr og det er etablert praksiser, tiltak og prosjekter med mål om å fremme ung medbestemmelse. Derfor er denne studien vitenskapsteoretisk inspirert av en konstruktivistisk tilnærming.

Berger og Luckmann⁸ utforsket det som ble forstått som objektive størrelser, nærmest uavhengig av mennesker. De hevdet at de såkalt objektive størrelsene «var produsert av språk, interaksjon, menneskelig handling og praksis». Diskusjonen av hvordan og hvorfor vi forstår noe som objektivt, selvsagt og naturgitt, ble med inn i sosialkonstruktivistiske studier av både teknologi og vitenskap (Skjølsvold 2015 s. 35). En konstruktivistisk tilnærming vil søke å avdekke og være kritisk til forhold i samfunnet som kan bli tatt for gitt. Perspektivet legger vekt på at forståelsen av verden er historisk og kulturelt spesifikk. Synet på kunnskap belyser at hva vi mener å vite om et fenomen må forstås

⁸ Peter L. Berger og Thomas Luckmann utviklet begrepet sosialkonstruktivisme. De har blant annet skrevet den sosiologiske klassikeren *The Social Construction of Reality* (1966) (Skjølsvold 2015).

som utøvelse av makt. Perspektivet vektlegger også sosial samhandling som ledd i hvordan et fenomen blir forstått (Skjølsvold 2015, Jenssen, Kjørstad, Seim og Tufte 2020). Hensikten er derimot ikke å gi en forrang til det sosiale når vi analyserer hvordan et fenomen blir til, men at vi behandler både sosiale og materielle aspekter på en likeverdig måte. I boka *Reassembling the Social* (2005) stiller Bruno Latour seg kritisk til at «det sosiale» i tradisjonelle sosiologiske analyser kan bli forstått som noe gitt og eget, nærmest som et eget materiale. Dette, mener Latour, bidrar til at bestanddelene i «det sosiale» ikke blir beskrevet. Ifølge Asdal (2004 s. 13) er arbeidet til Latour viktig for å vise hvordan vitenskapelig kunnskap og vitenskapte objekter virker og oppstår i tett samvirke med politikk – og i møte med andre saker og interesser.

Ung medbestemmelse er ikke gitt og selvsagt, men formet av språk, samhandling og praksiser. Samtidig er den offisielle forståelsen av ung medbestemmelse nedfelt i dokumenter, som så former hva det er mulig å definere som ung medbestemmelse, ung, osv. I så måte kan vi si at ung medbestemmelse er i stadig omforming i nettverk bestående av materielle og sosiale forhold. Med utgangspunkt i denne antagelsen forstår jeg dokumenter, kurs og politiske vedtak som materielle sider ved konstruksjonen av ung medbestemmelse. Dette er virkemiddel idretten over tid har benyttet i arbeidet med ung medbestemmelse, og som i denne studien blir omtalt som styringsteknologi. Jeg undersøker derfor konstruksjonen av ung medbestemmelse, og institusjoner og forvaltningsområder som er virksomme i konstruksjonen av ung medbestemmelse i norsk idrett.

3.3 Styringsteknologi

Kunnskap festes i dokumenter og dokumenter kan betraktes som styringsteknologier (Asdal og Reinertsen 2020). Asdal og Reinertsen definerer teknologi som menneskeskapte redskap for å muliggjøre en spesifikk handling. Tegn, tekst, skrift, trykking, databehandling og digitalisering har revolusjonert menneskers muligheter til å kommunisere, kartlegge, handle og styre over lange avstander og på stadig kortere tid. De beskriver dokumenter som en form for politikkenes teknologier som former saksfelt, definerer mål og løsninger osv. Jeg tar utgangspunkt i det styringsteknologiske perspektivet og undersøker hvordan dokumenter virker som styringsteknologier på feltet ung medbestemmelse i norsk idrett, samtidig som studien legger vekt på at dokumenter inngår i selve konstruksjonen av ung medbestemmelse.

Med utgangspunkt i en konstruktivistisk tilnærming synliggjør studien utviklingstrekk og stiller spørsmål ved maktforhold i norsk idrett. Gjennom analyse av historiske og politiske dokumenter legger studien vekt på at forståelsene av ung medbestemmelse i idretten formes historisk og kulturelt. Dokumenter er nemlig ikke teknologier som bare definerer og holder fast definisjoner og saker. Som Asdal og Reinertsen (2020) beskriver, kan dokumenter også ses som redskaper som får noe til å skje, realiserer noe, overtaler og setter saker i bevegelse. Dokumenter er initiert og brukes av noen, av en grunn. Dokumenter bidrar slik til styring og kan bli forstått som styringsteknologi. Teori om styringsteknologi er anvendt i en studie om forvaltning av ulv i Norge (Stokland 2020). Her hevder Håkon Stokland at:

«By opening the black box of government and investigating what happens beyond the political realm as it is commonly perceived, research within the social sciences and humanities could become more attentive to the way in which political decisions and ideologies are put into practice by various means (Stokland 2020 s. 29).

I min studie kan vi si at ung medbestemmelse er en form for sort boks av tatt for gitte meninger og praksiser. Gjennom å åpne den sorte boksen vil jeg vise noen sider ved hvordan ung medbestemmelse er konstruert i NIF og hvordan det praktiseres.

Dokumentene som er brukt i denne studien muliggjør å skrive fram historisk og kulturell forming av ung medbestemmelse. Sagt enkelt, så fungerer de her som historiske kilder til hvordan forståelsen av ung medbestemmelse har utviklet seg. Samtidig er de en form for kontekst for å forstå hvordan ansatte i særforbund oppfatter og arbeider med ung medbestemmelse. Dette kan uttrykkes som at det ved å åpne den «sorte boksen», og anlegge et styringsteoretisk perspektiv, blir mulig å undersøke hvordan politiske beslutninger og ideologier har blitt og blir iverksatt, samt diskutere hvilke effekter de kan ha.

Styringsteknologiske perspektiver kan bidra til forståelse for kunnskapsutvikling, hvordan løsninger og problemer kommer sammen og utvikling av nye organisasjonsmodeller (Stokland 2020). Det kan også vise hvordan organisasjoner blir opptatt av de dagsaktuelle problemstillingene, og dermed mister det vi kan omtale som et «overblikk» eller konteksten de dagsaktuelle problemene inngår i.

Hensikten med å studere styringsteknologi knyttes til potensialet for å forstå hvordan politiske mål og ideologier blir gjennomført i praksis, hvordan objekter for styring blir etablert, formet og omformet av disse styringsteknologiene (Asdal 2020). Asdal argumenterer for at kombinasjonen av tilnærmingen om konstruksjon og styringsteknologi har sin styrke i å vektlegge prosesser og deres kontekst. Slike prosesser kan omforme både studieobjekt og måtene studieobjektet kan bli forstått. I denne studien bidrar tilnærmingen til innsikt i forming og omforming av ung medbestemmelse, samt forståelse for historiske og sosiale kontekster ung medbestemmelse inngår i. «Styring dreier seg ikke bare om politisk vilje, ideer og vedtak, men om en hel mengde materielle arrangementer, tekniske eller vitenskapelige objekter, styrings- og kommunikasjonsteknologier» (Asdal 2004 s. 113).

4. Metode

Et kjennetegn ved STS er at studiene er empiriske. «Gode STS-studier er basert på empiriske undersøkelser. (...) Intervjuer, observasjoner, medieanalyser, ulike former for dokumentanalyse og arkivstudier er vanlige varianter, men i prinsippet begrenses mulighetene bare av kreativiteten» (Skjølsvold 2015 s. 171). Denne studien belyser ung medbestemmelse i norsk idrett gjennom kvalitative dokumentstudier og intervjuer. Studien har en fortolkningsbasert og abduktiv tilnærming (Jacobsen 2015). Det innebærer at jeg forstår ung medbestemmelse som konstruert, som å være i utvikling over tid og at begrepet kan bli gitt ulikt innhold. Med en fortolkningsbasert tilnærming «blir utfordringen for forskeren å få fram hvordan mennesker oppfatter, fortolker og konstruerer virkeligheten» (Jacobsen 2015 s. 28). I STS er en induktiv tilnærming mye

brukt (Skjølsvold 2015). Det innebærer å samle inn empiri først og så velge teori som kan belyse datamaterialet (Jacobsen 2015). I lys av dette, valgte jeg teoretisk perspektiv etter at jeg hadde begynt å jobbe med intervjuer og dokumenter. Jeg har likevel jobbet med empiri og teori parallelt og vil dermed beskrive tilnærmingen som mer abduktiv enn induktiv (Jacobsen 2015).

4.1 Dokumentstudier som metode

Studiens metodiske tilnærming bygger på Kristin Asdal og Hilde Reinertsens (2020) forståelse av dokumentstudier. De hevder at dokumenter har grunnleggende betydning ved å være definerende trekk ved moderne samfunn. Dokumenter er resultat av håndfast arbeid som nyttiggjør seg teknologier som blant annet skrift, tekst, trykking. Dokumenter er praksisorienterte fordi de fastslår faktum, definerer tema, konkluderer i spørsmål, griper inn i diskusjoner eller etablerer en ny situasjon (Asdal og Reinertsen 2020). De er del av arbeidshverdagen og det etableres systemer for å ta vare på dokumenter, som arkiv og elektroniske databaser. Dokumenter har også betydning ved å definere hva som er dagens viktigste spørsmål, de staker ut en kurs og fastslår sannsynlige utviklingsbaner. Slik forsøker dokumenter og deres avsender å dra andre med i sin retning (Asdal og Reinertsen 2020).

I forskning har objektivitet blitt trukket fram som et ideal (Neumann og Neumann 2012). I et styringsteknologisk perspektiv legges det til grunn at dokumenter ikke er nøytrale og objektive. De kommer fra et sted, er skrevet av noen i en bestemt hensikt og sammenheng, og inngår i saker og kontroverser. Studier av dokumenter og deres betydning kan derfor bidra til innsikt i og forståelse for prosesser i samfunnet generelt og i idretten spesielt. Dokumenter betraktes som integrert i sine fysiske og politiske omgivelser, og bærer i seg muligheter for endring. Dokumenter kan også videreføre etablerte praksiser.

Dokumenter kan bli forstått som tekstlige og diskursive, og materielle (Asdal og Reinertsen, 2020). Dokumenter kan legge grunnlag for praksiser gjennom for eksempel anbefalinger, råd eller lover, de inngår i større systemer, apparater og institusjoner. Ved å forstå dokumenter som å inngå i praksiser blir det mulig å studere dokumenter som en type sted, et empirisk felt der handlinger utspiller seg. Det blir mulig å studere hvordan dokumenter bidrar til å forme institusjonelle praksisfelt og hvordan felt endres over tid. Som eksempler viser Asdal og Reinertsen (2020) til årsrapporter, utredninger og evalueringer. Årsrapporter er eksempel på dokumenter som har funksjoner og effekter, og dermed forstås som verktøy for blant annet tillitsvalgte, ansatte og studenter på individnivå eller idretten og norske myndigheter på organisasjonsnivå. Dokumenter er resultat av konkret arbeid og muliggjør derfor studier av arbeidspraksiser, ekspertise og håndverk. En annen mulighet er å studere det språklige i dokumentene, det som skjer på retorisk nivå, og studier kan undersøke hvordan dokumenter former eller omformer en sak (Asdal og Reinertsen 2020). Politiske dokumenter som stortingsmeldinger og offentlige utredninger (NOU'er) er redskaper for å realisere politikk. De kan brukes til å overtale eller sette en sak i bevegelse og betraktes som politikkens teknologier. Begrepet «politikkens teknologier» peker mot praktiske sider ved dokumenter (Asdal og Reinertsen 2020). Dokumentene beskriver forhold mellom staten og idrettens organisasjoner ved å påpeke, formulere, foreslå, bestemme eller ved å flytte en sak i en bestemt retning.

4.2 Skriftlig materiale

Forskningsspørsmålet som blir belyst i dokumentstudien er *hvordan har ung medbestemmelse blitt formet som politikk- og forvaltningsområde?* Kildematerialet går tilbake til 1950-tallet og beskriver dermed samfunn og idrett i en annen tid. Andre kilder belyser styring i idretten fra 1990-tallet og fram til dag. Dermed har dokumenter også vært nyttig for å belyse det andre forskningsspørsmålet *Hvordan former, forstår og gjør idrettsadministrasjoner ung medbestemmelse i dag?*

Jeg har jobbet med dokumenter som utarbeides og utgis av NIF. Disse er NIFs årsrapporter, Idrettspolitisk dokument (IPD) og NIFs nøkkeltallsrapporter. Jeg har arbeidet med NIF sine årsrapporter siden begynnelsen av 2000-tallet.⁹ Disse dokumentene redegjør for organisasjonens virksomhet, samtidig som de peker fremover. Jeg har utformet et arbeidsnotat for å systematisk gjennomgå NIF sine årsrapporter fra 2002 til 2020 og for å identifisere mønster eller brudd i organisasjonens arbeid med ung medbestemmelse. Jeg har undersøkt IPD på tilsvarende måte¹⁰. IPD er styringsdokumenter for idretten i en tingperiode og beskriver idrettsbevegelsens retning og prioriteringer.¹¹ Stortingsmeldinger om idrett og frivillighet fra 1999-2000, 2006-2007 og 2011-2012 er undersøkt for å få innsikt i norske myndigheter sine forventninger til norsk idrett. I tillegg har jeg benyttet meldinger om makt og medbestemmelse. Dokumenter fra idretten og norske myndigheter er styringsdokumenter som fungerer som forbindelser mellom myndighetene og idretten, eller mellom idretten og andre aktører på feltet, som medlemmer, medier og forskere. Asdal hevder at «en tekst er aldri en nøytral gjengivelse av et på forhånd gitt saksforhold. Den er alltid bestemt av den sosiale sammenhengen den inngår i, og selv bestemmende for denne sammenhengen» (2004 s. 80). Målet med min analyse av dokumentene er å få tak i hva disse gjør eller skaper. Jeg vil bruke dokumentene som kilde for å forstå fremstilling og konstruksjon av ung medbestemmelse i norsk idrett.

Tidsskriftet *Start – Organ for barne- og ungdomsidrett* ble utgitt av Utvalg for Barne- og Ungdomsidrett i perioden 1954-1980 (Solenes 2009).¹² Tidsskriftet består av hefter med artikler om barne- og ungdomsidrett og bilder, samt har et varierende antall utgivelser per år. Artikkene er i hovedsak skrevet av ansatte og tillitsvalgte i idretten og jeg vurderer dette til å være den primære målgruppen. Jeg opplever ikke at tidsskriftet er rettet direkte til unge, men voksne som på ulike måter samarbeider med barn og unge. Likevel har nok tidsskriftet også hatt unge som målgruppe. I 1962 endret tidsskriftet navn til *Start fellesorgan for skoleidrett og NIFs ungdomsidrett*. I arbeidet med denne studien har tidsskriftet vært en kilde til kunnskaper om NIF sitt ungdomsarbeid i etterkrigstiden og tidlig arbeid med det idretten i dag omtaler som ung medbestemmelse. Jeg har studert utgavene ved arkivene til Norges idrettshøgskole og

⁹ Disse er tilgjengelige på idrettsforbundets nettsider.

¹⁰ Idrettspolitisk dokument (IPD) heter fra idrettstinget i 2019 Idretten Vil og Idretten Skal.

¹¹ Det avholdes idrettsting hvert 2. eller 4. år (avhengig av NIFs lov). Denne perioden utgjør en tingperiode. Ved hvert idrettsting utarbeides en plan for hele norsk idrett, omtalt som idrettspolitisk dokument (IPD) eller «Idretten skal!» og «Idretten vil!». Disse dokumentene bidrar til å gi norsk idrett en felles retning på tvers av organisasjonsledd.

¹² Takk til Oskar Solenes ved Høgskolen i Molde som gjorde meg oppmerksom på tidsskriftet Star. Dette tidsskriftet viser utvikling over tid og en viktig kilde til arbeidet med ung medbestemmelse før 1990. Det mest interessante for meg var å se at utfordringer som i dag hevdes å være nye, også var utfordringer for 50 år siden. Eksempler er økonomi som barriere og spørsmål om unges roller i idretten.

Nasjonalbiblioteket¹³. Jeg vurderer dette som en relevant kilde fordi den viser utvikling over tid og tar opp temaer som i dag blir beskrevet som moderne.

4.3 Intervju

I tillegg til å bruke dokumenter som inngang til å besvare min problemstilling, har jeg gjort intervju. Et åpent individuelt intervju egner seg «når vi er interessert i hvordan den enkelte fortolker og legger mening i et spesielt fenomen» (Jacobsen 2015 s. 147). Asdal og Reinertsen (2020) anbefaler å benytte intervju for å «få tak i praksisene, hva intervjuobjektene gjør» (s. 173). Hensiktene med denne studien har vært å få innsyn i hvordan personer med administrative roller fortolker og legger mening i fenomenet ung medbestemmelse i norsk idrett, samt hvilke praksiser de etablerer omkring ung medbestemmelse. Jeg har derfor gjennomført fire intervjuer med personer med administrative roller i særforbund. Intervjuene henger sammen med arbeidet med dokumenter fordi dokumentene betraktes som redskaper for å muliggjøre ung medbestemmelse. Intervjuene gir uttrykk for om og hvordan styringsteknologier fungerer i arbeidet med ung medbestemmelse.

Jeg har intervjuet mennesker med administrative stillinger i særforbund fordi de planlegger og organiserer særforbundenes ungdomsarbeid med utgangspunkt i dokumenter som gjelder den enkelte idrettsorganisasjon eller er felles for norsk idrett, altså forvalter dette saks- og politikkfeltet. Ved å intervju personer i flere særforbund har jeg fått innblikk i refleksjoner, argumenter og ulike kontekster der ung medbestemmelse inngår. Når det er temaet som er interessant for studien er det viktig å anonymisere informantene og deres arbeidsplass (Tjora 2017). NIF er ikke anonymisert. For det første er dette en offentlig organisasjon og ikke et individ, og for det andre ville «anonymisering fjerne så mye vesentlig informasjon at selve analysen lider av det» (Tjora 2017 s. 178). Jeg har derimot utelatt informasjon fra intervjuene som øker sannsynligheten for å identifisere særforbund og informanter. Jeg har ikke oppgitt navn eller kjennetegn som med stor sannsynlighet kan identifisere særforbundene, informantene eller særforbundenes prosjekter. Jeg har gitt informantene de fiktive navnene Anita, Aleksander, Berit og Knut. Anonymisering er i tråd med søknad og godkjenning fra NSD. Tabellen under gir litt informasjon om informantene og særforbundet de jobber i.¹⁴

	Alder	Kjønn	Rolle	Særforbund
Anita	I 30-årene	Kvinne	Konsulent	Gammelt, mange medlemmer
Berit	Under 26 år	Kvinne	Konsulent	Gammelt, få medlemmer
Aleksander	I 30-årene	Mann	Konsulent	Nytt ¹⁵ , få medlemmer
Knut	I 40-årene	Mann	Generalsekretær	Gammelt, middels

¹³ Nasjonalbiblioteket digitaliserer sin samling av tidsskriftet. Økt tilgjengelighet vil være et løft for forskning om barne- og ungdomsrett.

¹⁴ Informasjon om særforbund er hentet fra NIFs Nøkkeltallsrapporter.

¹⁵ Etablert etter år 1970.

Jeg utformet to intervjuguider. Den første hadde en fast struktur med nøye forberedte spørsmål som idrettspolitikeren i meg ville ha svar på. Jeg har jobbet med å balansere mine mer samfunnsengasjerte sider med rollen som student og intervjuer gjennom å reflektere omkring disse rollene og hvordan de kan påvirke kvaliteten i studien og intervjuene. Jeg utviklet mer åpne spørsmål som satte informanten og hans refleksjoner i sentrum. Det var denne guiden jeg brukte i intervjuene. Overfor informantene presenterte jeg meg som student. Hvert intervju varte i 45-60 minutter og ble gjennomført digitalt på Microsoft Teams. Informantene fikk tilsendt informasjon om studien og samtykket til opptak av intervjuene. I noen av intervjuene var det brudd i internettforbindelsen. Dette har jeg tatt hensyn til i transkribering og analyse ved å utelate setninger der flere ord mangler. Etter transkribering ble opptakene slettet.

4.4 Kvantitative data

NIF sine årsrapporter, nøkkeltallsrapporter og idrettspolitisk dokument inneholder det Asdal og Reinertsen (2020) omtaler som tallteknologi. Tallteknologi kan beskrives som et sett av beregningsmåter (Asdal og Reinertsen 2020). Tall kan fremstå som nøytrale og objektive, men på samme måte som dokumenter inngår tall i sosiale sammenhenger, de kommer fra et sted og er innhentet av noen i en hensikt. Tall blir tolket av de som produserer tallene, de som leser og bruker tallene. Stokland (2015) har fulgt utviklingen av norske myndigheters innsats for å telle og undersøke ulvebestanden i Norge. Han hevder at den viktigste effekten av tallmaterialet var at de muliggjorde administrative styringssystemer, altså var de en form for styringsteknologier.

Data uttrykt ved tall er benyttet i denne studien fordi det bidrar til å følge utvikling over tid. Disse opplysningene og tallmaterialet er relevante fordi de kan være uttrykk for hva idretten anser som viktige kategorier, hva idretten vil vite noe om, og hvordan idretten aktivt konstruerer kategoriene og forsøker å styre ved hjelp av dem. I analysen anser jeg disse tallene som tallteknologi og styringsverktøy og bruker dem for å analysere utvikling av ung medbestemmelse.

Det er usikkerhet omkring disse tallene. I NIFs nøkkeltallsrapporter og årsberetninger oppgis omtrentlige tall på hvor mange under 19 år og mellom 20 og 29 år som har deltatt på ulike lederutdanninger i regi av norsk idrett. For perioden 2014-2019 er disse tallene oppgitt i tabellform i nøkkeltallsrapporter. Før 2014 er tallene mer usikre og de er mindre systematisk presentert i NIFs årsberetninger. Min vurdering er at tallene likevel er relevante fordi de synliggjør interesse og arbeid med ung medbestemmelse. Det at tallene før 2014 er mindre systematiske, forteller også noe om NIFs arbeid.

Jeg har tolket tall og utformet figurer med utgangspunkt i informasjon oppgitt i dokumenter fra NIF. Tallene bygger blant annet på medlemsinformasjon oppgitt av idrettslag. Hensikten har vært å synliggjøre forhold som er relevante for ung medbestemmelse i norsk idrett, samt å gi et visuelt bilde av idrettens engasjement for ung medbestemmelse, som supplement til de kvalitative dataene.

4.5 Kvalitet i kvalitativ forskning

«Kravet til kvalitet i kvalitative undersøkelser er (...) knyttet til forskerens evne til å reflektere over samspillet mellom selve forskningen og de resultater som presenteres. (...) Jo mer åpen og reflektert forskeren er, desto sterkere vil forskningens troverdighet bli» (Jacobsen 2015 s. 246-247).

Jacobsen (2015), Neumann og Neumann (2012) og Tjora (2017) utfordrer det tradisjonelle idealet om en nøytral og objektiv forsker som står på siden av sin egen studie. «Idealet er forskere som går ut i virkeligheten med noe tilnærmet et helt åpent sinn, samler inn all relevant informasjon og til slutt går i tenkeboksen og systematiserer de data de har fått inn» (Jacobsen 2015 s. 29). Neumann og Neumann (2012) og Skjølvold (2015) har andre perspektiver på forskerens rolle. Forskeren går ikke ut i virkeligheten, forskeren er i virkeligheten. Forskning skjer ikke på siden av samfunnet, i sin egen sfære (Skjølvold 2015). Med min idrettsbakgrunn er jeg ikke en nøytral og objektiv idrettsforsker. Dette har vært en styrke fordi jeg har kjennskap til idretten. Det har også vært en kilde til usikkerhet fordi jeg har vært redd for å oppleves som lite systematisk og forutinntatt. Jeg har balansert mellom et ønske om å bringe noe positivt inn i arbeidet med ung medbestemmelse, samtidig som jeg har ønsket å bidra med et kritisk blikk.

Intern gyldighet handler om at resultatene oppfattes som riktige og om det er «samsvar mellom virkeligheten og forskerens beskrivelse av denne virkeligheten» (Jacobsen 2015 s. 228). Min vurdering er at den interne gyldigheten styrkes gjennom bruk av relevante kilder. Det var nyttig for meg å arbeide med dokumenter før og parallelt med intervjuene og transkribering. Et slikt samspill mellom kilder kan styrke den interne gyldigheten ved at dokumentene er stabile og ikke kan påvirkes på samme måte som en intervjuer og informant påvirker hverandre. Ekstern gyldighet handler om studiens overførbarhet (Jacobsen 2015). Min vurdering er at det ikke nødvendigvis kan generaliseres ut fra fire intervjuer, men at denne studien sammenfaller med tendenser i tidligere forsknings (for eksempel Strittmatter 2020, Frøyland 2011, Gjerset og Borud 2017). Pålitelighet handler om at «det er trekk ved undersøkelsen som har skapt resultatene vi har kommet fram til» (Jacobsen 2015 s. 241). Innenfor STS blir kunnskap forstått som å være «(...) produsert og konstruert som en del av samfunnet og gjennom sosiale prosesser (...)» (Skjølvold 2015 s. 114). Et nærliggende samspill er forholdet mellom informant og intervjuer der disse vil påvirke hverandre med for eksempel spørsmål, refleksjoner og kroppsspråk. Studien er formet i et samspill mellom historiske dokumenter, informantenes refleksjoner, tidligere forskning og min interesse for ung medbestemmelse. Jeg har lagt vekt på å være grundig i transkribering og kildebruk. Jeg kunne ha prioritert å rekruttere flere informanter for å få et rikere datamateriale fra intervjuene, men da ville også rammene for studien est ut.

5. Analyse

I dette kapittelet presenterer jeg mine tre analyser av ung medbestemmelse i idretten. I første del skriver jeg fram historiske og politiske prosesser som har ledet fram til det som i dag blir omtalt som ung medbestemmelse i norsk idrett. Hensikten er å synliggjøre hvordan forståelsen av unge har vært i omforming og hvilke praksiser som har vært formende for ung medbestemmelse i perioden fra 1990 til 2021. Det er et mål å få fram ulike styrings- og organisasjonsmodeller for arbeidet med ung medbestemmelse. Det blir synlig at norsk idrett forstår ung medbestemmelse som et viktig og krevende tema, samt at medbestemmelsens innhold og organisering formes av hvilke ideer som ligger til grunn for praksiser som skal fremme ung medbestemmelse. I analysens tredje del rettes oppmerksomheten mot ung medbestemmelse i dag og hvordan administrasjoner i særforbund former, forstår og gjør ung medbestemmelse.

5.1 Fremvekst av NIF sitt engasjement for unge

For å forstå hvordan styring og forvaltning former ung medbestemmelse i norsk idrett anvender jeg et historisk blikk. Idrett har aner tilbake til antikkens Hellas, mens min beskrivelse av dagens idrettsorganisasjons fremvekst starter på 1900-tallet. Hensikten er å forstå mer om konteksten der begreper som ung og ung medbestemmelse har blitt etablert og har utviklet seg til prioriterte områder for idrettsbevegelsen. Ved å følge historiske og politiske prosesser gir studien innsyn i at idrettsbevegelsen er kompleks, som beskrevet av Skille (2011) og Hanstad (2019). Dokumentanalysen tyder på at også idrettens ungdomsarbeid er komplekst. Eksempler kan være idrettskretsenes fokus på breddeidrett og særforbundenes fokus på konkurranseidrett (Hanstad 2019, Enjolras og Waldahl 2009) eller hvem som tradisjonelt er forstått som leder.

5.1.1 Organisering av norsk idrett på 1900-tallet

Det er lange tradisjoner for organisert idrett i Norge (Goksøyr 2008). Dag V. Hanstad mfl. (2011 s. 295) hevder at «I sin opprinnelse var idretten en mannsarena, utviklet av og for menn». På begynnelsen av 1900-tallet begynte idretten å rekruttere bredere. Fra å være hobby for menn i borgerskapet med råd og fritid, ble idrett tilgjengelig også for menn i arbeiderklassen. Idrett var også på denne tiden knyttet til politikk. Spørsmål om politisk makt handlet om forholdet mellom de som tilhørte arbeiderbevegelsen og de «borgerlige» (Goksøyr 2008). Fram til opprettelsen av Norges idrettsforbund i 1946, var idrett organisert i flere forbund. Fra 1910 fikk idrettsforbundene en form som ble stadig mer lik den Norges idrettsforbund har i dag. Riksforbundet (1910) var en sammenslutning av særforbund, mens Landsforbundet (fra 1919) innførte en organisasjonslinje med idrettskretser. I denne organisasjonsmodellen fikk særforbundene mye makt (Goksøyr 2008). Matti Goksøyr hevder at det å ha særforbund og idrettskretser i samme organisasjonsmodell:

var tenkt som et kompromiss mellom spesialisering på den ene siden og nytteorientering, allsidighet og geografisk bredde på den andre. Det ble imidlertid også en kime til konflikt. Herfra stammer maktkampen mellom idrettskretser og særforbund som har fulgt norsk idrett siden (Goksøyr 2008 s. 82).

I 1924 ble idretten på nytt delt i to forbund da Arbeidernes Idrettsforbund (AIF) ble dannet (Goksøyr 2008). Dette innebar at politiske og sosiale skiller avgjorde hvor en idrettsutøver var organisert. I 1946 ble Landsforbundet og AIF slått sammen og Norges Idrettsforbund ble opprettet. Idrettens historie og organisering er eksempler på at idretten er kompleks og påvirkes av sosiale og kulturelle forhold i og utenfor idretten.

På lokalt nivå beskriver Johs. Fougli, redaktør i tidsskriftet *Start*, møtet mellom fri lek blant barn og idrett for unge organisert av voksne.

Gateklubben, gutteklubben og «løkkefotballen» har vært betydningsfulle trinn i utviklingen innen norsk idrett. Det var guttene selv som startet disse laga og ledet dem. De vokste og ble etter hvert store og små idrettslag i hundrevis over hele landet. Behovet for gutteklubben ble mindre og mindre, mulighetene også. I og med at gutteklubben ble et idrettslag, ledet av voksne, og fikk andre dimensjoner, ble de unges innflytelse på ledelse og utvikling borte (Fougli 1954 s. 20).

Historisk har idretten vært formet av menn for menn. Politiske skillelinjer var formende også i idretten. Omkring 1950-tallet ser vi at idrett for barn og unge, samt unges innflytelse i økende grad blir tema.

5.1.2 Den samfunnsnyttige idretten

Asdal og Reinertsen (2020) hevder at et nyttig analysegrep er å følge «saken». Det innebærer å analysere hvordan saken oppstår og utvikler seg. Ideene om samfunnsnyttig idrett for barn og unge er like gamle som NIF selv. I 1946 ble det etablert et *Utvalg for barne- og ungdomsidrett* i Norges idrettsforbund. Oskar Solenes (2009) beskriver at barn var ei gruppe som krevde ekstra innsats og oppmerksomhet. Bakgrunnen for opprettelsen av utvalget var blant annet bekymringer for fysisk forfall blant unge. Matti Goksøyr (2008) viser til at «idrettsungdom» ble forstått som en ung ugift mann i 20-åra. Utvalgets medlemmer var voksne fagfolk, blant annet leger, som diskuterte hvilke aktiviteter som var riktige for barn og hvorfor barn skal være med i organisert idrett. Rekruttering av unge til idretten ble også diskutert. Utvalget hadde en sentral posisjon i NIF og utvalgets medlemmer ble valgt på idrettstinget, ikke oppnevnt av idrettsstyret. Arbeidet med en organisasjonsstruktur som på alle nivå av organisasjonen skulle sette barn i sentrum ble intensivert fra 1951 (Solenes 2009).

Forsøkene på å knytte idrettsdeltakelse og demokrati sammen er ikke nytt. Solenes beskriver Idrettsstyrets vedtak om retningslinjer for barneidrett fra 1951:

Tankar om betra helse, danning og demokratisk skulering blant barna gjennom idrettsdeltaking var litt av det fundamentet som Landsstyret i NIF trakk opp for sine nye retningslinjer for barne- og ungdomsidrett. Det ser ut til å vere ei relativt godt etablert førestilling i løpet av 1950-åra at idrettsarbeidet bidrog til at dei

unge fekk eit godt innblikk i korleis eit demokrati fungerer i praksis (Solenes 2009 s. 170).

Det var gjennom demokratisk danning og sunn livsstil samfunnet skulle bygges opp etter andre verdenskrig. For å tydeliggjøre innholdet i den demokratiske danning idretten kunne bidra med het det ifølge Solenes i retningslinjene at:

Gjennom idrettsleik og konkurranser lærer de unge seg til å underordne seg lover og regler, og gjennom felles arbeid i idrettslaget, lærer de seg samarbeidets verdi og å vise respekt for andre. Dette er av uvurderlig betydning for ungdommens innstilling til en demokratisk samfunnsordning (Solenes 2009 s. 171).

På denne bakgrunn anså Norges idrettsforbund seg som aktør i gjenoppbygging av landet og som tilbyder av aktiviteter med stor sosial og kulturell verdi. I etterkrigstiden åpnet særforbund i NIF gradvis for at barn kunne ta del i treninger og konkurranser, og de neste tiårene fikk klubber og idrettslag mange nye barne- og ungdomsmedlemmer (Goksøyr 2008).

Et eksempel på at idrettens arbeid for barn og unge skulle intensiveres er etablering av tidsskriftet Start som ble utgitt i perioden 1954 til 1980. Tidsskriftet var en arena for å produsere, samle og spre informasjon og kunnskap om idrett for barn og unge fra ansatte og tillitsvalgte i idretten. Det er en unik kilde til arbeidet med ung medbestemmelse i idretten fordi det tematiserer viktigheten av å engasjere unge. Dette sitatet fra redaktør Johs. Fougli viser hvor viktig unge ledere ble oppfattet i 1956:

De idrettslaga som ikke til enhver tid har minst en ungdomsleder, vil alltid være utsatt for store nedgangsperioder og kanskje hel undergang. Ungdomslederne har den viktigste funksjon av alle tillitsverv i et idrettslag. En ungdomsgruppe med gode ledere vil for ethvert lag være en garanti for kontinuitet og indre kraft. Den gir næring til stadig fornyelse på alle områder (Fougli 1956 s. 5).

Dette sitatet er et eksempel på hvordan ung medbestemmelse ble omtalt og det er liten tvil om at Fougli mente at ung medbestemmelse var et svært viktig tema for spesielt idrettslag. For studien av ung medbestemmelse er det interessant å finne overskrifter fra Start 1955 som «Opplæring av ungdomsledere» og «Det første ungdommens kretsting» (Start 1956). Andre aktuelle artikler er «Kan idrettsarbeidet blant ungdommen organiseres bedre?» (Start 1957) og «Er det behov for organisert ungdomsarbeid?» (Start 1958). Overskrifter som «Enn om ungdommen selv fikk ta et tak?» fra Start 1964 kan tyde på at det ble diskutert hvilke roller unge kunne ha i den organiserte idretten. Overskrifter som «Mangel på ungdomsledere hemmer medlemsveksten», «Barne- og ungdomsidrettens organisasjonsproblemer» fra Start 1964 og «Om å rekruttere og beholde ungdommen i lagene» (Start 1965) er eksempler som bidrar til å sette dagens diskusjoner om rekruttering og frafall i en historisk kontekst.

Selv om Start inneholder mye informasjon om opplæring av unge ledere og behovet for å inkludere unge ledere i klubbens aktiviteter, samt utbredt nordisk samarbeid, har jeg ikke funnet oppfordringer til å inkludere unge som tillitsvalgte i idrettskretser, særforbund eller NIF.

Tidsskriftet bidrar til å sette diskusjoner om frafall i barne- og ungdomsidretten i en historisk kontekst. Ifølge Start har unges deltakelse eller mangel på deltakelse vært diskutert i den organiserte idretten siden 1950-tallet. Idretten utviklet altså måter å kommunisere om idrett for unge der begrepene rekruttering og frafall ble oppfattet som

meningsfulle av de som hadde/har makt. Et eksempel på hvordan temaet ble omtalt er dette sitatet fra redaktør Johs. Fougli fra 1955:

Det blir straks vanskeligere når jentene og guttene kommer opp i høyere alder. Da blir det mange ting som øver tiltrekning; de blir rastløse og lite stabile i sine interesser. De er stadig på jakt etter noe nytt, interessant og spennende (...) Det må gjøres mer for å få tak i ungdommen når den slutter folkeskolen, og legge arbeidet slik an at en beholder de fleste av denne ungdommen og ikke bare de rene idrettsbegavelse (Fougli 1955 s. 6).

Dette sitatet er interessant fordi det peker på trekk ved unge, men også tydeliggjør at idretten har en rolle ved å tilpasse og utvikle organisasjon, aktiviteter og arbeidsmåter for å forbli aktuell og attraktiv. Jeg tolker dette som at redaktøren anerkjente at frafall ikke kun kan forstås som et problem på individnivå. Dette inntrykket understrekes av Carl E. Wang, leder for Utvalg for barne- og ungdomsidrett, som beskriver frafallsproblematikken slik:

For tiden blir det klaget rent generelt over at guttene og jentene etter folkeskolealderen forsvinner fra idrettslagene. Dette er ikke noe som gjør seg gjeldende bare i visse strøk av landet, heller ikke er det noe som gjelder bygdene mer enn byene. Nei, i det store og hele viser medlemsstatistikken avgjørende svikt nettopp i de aldersgruppene som idrettslagene kunne få størst betydning for: 14-15-16-åringene. (Wang 1956 s. 8)

Frafall synes å ha vært en etablert debatt før 1960-tallet. 1960-tallet beskrives som det tiåret barn og unge strømmet til idretten (Goksøyr 2008). «En liten økning blant barn og unge under 17 år kan skimtes i begynnelsen av 60-årene. Det er likevel først på slutten av 1960-tallet at barna begynner å strømme til den organiserte idretten. Det var (...) samtidig som kvinnene (som også var mødre) begynte å vende tilbake til arbeidslivet» (Goksøyr 2008 s. 125). At kvinners deltakelse i arbeidslivet kan synes å ha bidratt til å forme barns deltakelse i organisert idrett, er et eksempel på hvordan idrett påvirkes av sosiale, kulturelle og økonomiske forhold utenfor idretten. Samtidig som idretten fikk flere unge medlemmer, var det diskusjoner om rekruttering og frafall. Dette kan forstås som et begynnende mønster i idrettens måte å produsere kunnskap om barne- og ungdomsidrett. Begrepene frafall og rekruttering brukes sammen og knyttes til fremtidige satsingsområder.

5.2 Ung medbestemmelse i norsk idrett 1990-2021

Tidsskriftet Start synliggjør at ungdomsidrett og ungdoms roller i organisert idrett har vært i utvikling. På 1980-tallet styrket norsk idrett sitt arbeid for å fremme kvinners roller (Fasting 2007, Hovden 2011). Diskusjonene om kvinners og unges roller i idretten kan antas å være påvirket av sosiale og kulturelle forhold utenfor idretten. I etterkant av arbeidet som ble gjort for å bedre kjønnsbalanse og likestilling, ble oppmerksomheten rettet mot rollene til unge medlemmer av norsk idrett. De siste 30 årene har norsk idrett sitt engasjement for ung medbestemmelse eller unges engasjement for å medbestemme i norsk idrett, vært organisert i to modeller (Waldahl og Skille 2016). Disse modellene forstår jeg som teknologier i styring av arbeidet med ung medbestemmelse.

5.2.1 Komitemodell

Etter en konferanse i Finland tidlig på 1990-tallet ble ideen om et eget ungdomsting og ungdomsutvalg i NIF utviklet. På konferansen deltok 14 ungdommer og NIF organisasjonens ansatt med ansvar for ungdom (Waldahl og Skille 2016). Det første ungdomstinget ble arrangert i Bergen i 1992 med 96 unge deltakere fra særforbund og idrettskretser. Her ble den første ungdomskomiteen i NIF (NUK) valgt. På tinget uttalte visepresident i NIF, Marit Wiig at *fremtidens* ledere, trenere og dommere er dagens ungdom. Samtidig ble det vedtatt handlingsplan og visjon for NUK sitt arbeid, *Engasjert ungdom*. Waldahl og Skille (2016) beskriver dette som et gjennombrudd for ungdom og medbestemmelse i norsk idrett. Samtidig stiller de spørsmål ved om dette var symbolpolitikk eller bidro til reell ung medbestemmelse i norsk idrett. Vi kan merke oss at organisering av ung medbestemmelse i en slik modell etablerte et politiske felt, og et forvaltningsobjekt. Det kan ha bidratt til å skape tillit omkring NIFs arbeid med ung medbestemmelse. Samtidig reflekterer etableringen av NUK en praksis der ung medbestemmelse foregikk på siden av idrettens etablerte beslutningsarenaer.

Bakgrunnen for idrettens engasjement for ung medbestemmelse beskrives som todelt. For det første ble det antatt at hvis unge fikk større innflytelse ville de forbli aktive i idretten lengre (Skille 2011). For det andre trengte idretten å rekruttere en ny generasjon ledere (Waldahl og Skille 2016). Ungdomskomiteen var «starten på en prosess og en ny epoke i Norges idrettsforbund», der «ungdomsidrett skal settes i fokus, ungdommen skal være aktive medspillere i utformingen av morgendagens idrett» (Waldahl og Skille 2016 s. 57). Dette tolker jeg som prosesser som reflekterer at NIF ønsket å samprodusere idrett med unge som utøvere, trenere, tillitsvalgte og frivillige. Dette reflekterer ideer om fremtiden som noe nytt, et brudd med gamle tradisjoner og veien videre mot noe bedre (Asdal 2004).

Ungdommens idrettsting ble også arrangert i 1996, 1998, 2000, 2002 og 2004. Ungdoms deltakelse i idrett var ungdomskomiteen i NIF sin hjertesak. En annen viktig sak for NUK var å få unge inn i besluttsende organer i idretten (Waldahl og Skille 2016). I 1998 begynte NUK arbeidet med kvotering av unge inn i styrer: «Det skal mot år 2002 arbeides aktivt for å få ungdom inn i beslutningsdyktige organ på klubb-, krets- og forbundsplan. Hvis et ønsket målbart resultat ikke oppnås, bør det kvoteres» (Waldahl og Skille 2016 s. 60). Forslaget om kvotering kan oppfattes som en ny praksis der ung medbestemmelse skulle ut av komitemodellen og unge skulle delta i idrettens etablerte beslutningsapparat. Dette kan også berøre forholdet mellom symbolsk og reell medbestemmelse.

Kompetansehevende tiltak trekkes frem som en nøkkel for å engasjere idrettsinteresserte unge til verv og øke interessen for idrettspolitik (Enjolras og Waldahl 2009). Tilbud for å heve unges kompetanse er blant praksisene for å styrke ung medbestemmelse i idretten. Årsrapportene for 2002, 2003 og 2004 beskriver at NIFs ungdomskomite igangsatte prosjektet Sats Ungt. Dette var et tilbud der unge kunne tilegne seg kompetanse som trenere, tillitsvalgte eller dommere. 150 ungdommer deltok (NIF 2002 og NIF 2003). Også i årsrapporten fra 2004 trekkes det frem at det er «blitt gjennomført flere utdanningstiltak knyttet til ungdomsidrett, med tanke på ungdoms medbestemmelse og det å rekruttere ungdom som trenere, ledere og dommere» (NIF 2004 s. 9). Kildene tyder på en forventning om at kompetansehevende tiltak var en forutsetning for ung medbestemmelse. Dette gjenspeiler seg i praksiser der NIF utvikler kompetansehevende

tilbud for unge. Dette viser også at idretten anerkjenner unge som utøvere, trenere, ledere og dommere. Vi kan forstå kvotering og kompetansehevede tiltak som praksiser for ledelse og styring, altså det Asdal og Reinertsen (2020) beskriver som styringsteknologier.

Komite modellen med NUK ble lagt ned i 2006 som følge av økonomiske prioriteringer og politiske uenigheter om organiseringen av ung medbestemmelse (Waldahl og Skille 2016). Denne uenigheten handlet om hvorvidt ungdomsidrett skulle organiseres i en egen ungdomsorganisasjon eller om ungdomsidrett skulle fortsette å være organisert i de etablerte idrettsorganisasjonene. NIFs nye ledelse ønsket ikke en egen ungdomsorganisasjon i idretten, selv om idretten allerede besto av mange organisasjoner og det var erfaringer med å organisere paraidrett som eget forbund. NUKs betingelser for nedleggelse var kvotering av to medlemmer til idrettsstyret som var under 26 år på valgtidspunktet, tilstrekkelig med økonomiske ressurser til ungdomsidrett og opprettelsen av lederutdanning for unge.¹⁶ I årsrapporten til NIF fra 2007 forutsettes det «at Idrettstinget i 2007 vedtar videreføring av lederutviklingsprogrammet, erstatter dette NUK, og NUK legges ned» (NIF 2007 s. 13-14). Det ble deretter etablert en nettverksmodell for arbeidet med ung medbestemmelse i idretten.

5.2.2 Nettverksmodell

I 2006 ble det vedtatt å etablere et «utdanningsprogram for unge, fremtidige og talentfulle idrettsledere (...) Gjennom etableringen av dette utdanningsprogrammet for unge fremtidige ledere, vil nå Idrettsforbundets Ungdomskomite (NUK) formelt bli lagt ned, noe som lå i forutsetningene for dette økte fokuset på ungdom» (NIF 2008 s. 17). NUK ble lagt ned og arbeidet med ung medbestemmelse i norsk idrett ble videreført i en nettverksmodell der studieprogrammet *Yngre ledere i idretten* ved Norges idrettshøgskole var en av arenaene der nettverk og kompetanse skulle utvikles og idrettens *fremtidige* ledere sosialiseres. Idrettspolitikere i NUK og administrativt ansatte i NIF hevder komite modellen ble avvirket på grunn av den nye ledelsen i NIF (Waldahl og Skille 2016).

I forkant av nedleggelsen av NUK hadde NIFs sin økonomiske situasjon vært «meget anstrengt» (NIF 2004 s. 6), noe som bidro til at NUK mistet sin administrative ressurs med ansvar for ungdomsarbeid. I tillegg var det mangel på formelle fora for innflytelse for unge ledere (Waldahl og Skille 2016). Asdal og Reinertsen (2020) beskriver økonomi som en form for styringsteknologi, noe vi ser ble anvendt i nedleggelsen av NUK.

Gjennom utdanning ved idrettshøgskolen skulle nå unge ledere utdannes til å ha roller i styrer og utvalg lokalt, regionalt og nasjonalt i norsk idrett. I NIFs årsrapport fra 2017 oppsummeres deltakelsen slik: «Ved utgangen av 2017 har 204 personer fra særforbund og idrettskretser gjennomført «Utdanning for yngre ledere» siden oppstarten i 2008» (...) «Programmetts siste kull startet i 2017 og fullfører i 2018. Deretter avsluttes programmet» (NIF 2017 s. 21). Mentorprogram for unge ledere i idretten, arrangert av NIF og studentidrettsforbundet (NSI), overtok. Mentorprogrammet beskrives som «en

¹⁶ Dette lederutviklingsprogrammet ble kalt Studieprogram for yngre ledere i idretten og var et samarbeid mellom NIF og Norges idrettshøgskole. Studiet ble nedlagt i 2017.

komprimert og mer kostnadseffektiv videreføring av et tilbud i regi av NIF og Norges idrettshøgskole, avsluttet i 2017» (Lange og Næss 2020 s. 209).

Et grunnleggende spørsmål er om ung medbestemmelse skal foregå på egne arenaer eller idrettens etablerte arenaer for medbestemmelse og demokrati. Her berøres utfordringer med reell kontra symbolsk medbestemmelse. Dette er tilføyelser som vi finner igjen i Frøyland (2011) sin forskning på ung medbestemmelse i samfunnet. En måte å forstå slike tilføyelser på er at ung medbestemmelse veves inn i politiske prosesser og får symbolsk betydning.

Komitemodellen og nettverksmodellen forstår jeg som uttrykk for ulike måter å organisere ung medbestemmelse på, og som ulike styringsteknologier. I 1992 handlet det om å koordinere og bringe sammen unges eksisterende kompetanse, fremme de erfaringene og interessene unge hadde gjort seg som medlemmer i norsk idrett eller gjennom roller som trenere, utøvere, frivillige og tillitsvalgte. Vurderingene omkring 2006 kan ha bygd på at unge ikke hadde den ønskede kompetansen til å delta på idrettens ordinære beslutningsorganer, og derfor hadde behov for at NIF og andre organisasjonsledd arrangerte kurs. Praksisene som følger av tenkningen i 1992 var å utvikle møteplasser for unge, mens praksisene i 2006 var å lage kurs og studieprogrammer for kompetanseheving blant unge. Ordningene med særtiltak for unge videreføres i nettverksmodellen som ulike kompetansehevende tiltak.

Utgangspunktet for nettverksmodellen var utdanning. I årene etter modellskiftet ble det utviklet flere kurs for unge ledere. Et av disse er det nevnte studieprogrammet for yngre ledere ved idrettshøgskolen. Andre utdanningsprogrammer er *Lederkurs for ungdom 15-19 år* og *Mentorprogram for unge ledere i idretten* som NSI og NIF har arrangert sammen. Målet med Lederkurs for ungdom er å forberede «deltakerne på lederverv i ulike deler av klubbarbeidet i norsk idrett. Ungdommene får relevant kompetanse til å delta aktivt der beslutningene tas i de ulike organisasjonsleddene».¹⁷ Sitatet kan tolkes som at det i beskrivelsen av Lederkurs for ungdom blir tatt for gitt at det er den samme kompetansen som behøves for å delta i beslutninger og styring i klubb, som i overordnede organisasjonsledd (for eksempel særkrets, idrettskrets, særforbund, NIF).

Mentorprogram for unge ledere i idretten «skal legge til rette for at noen utvalgte unge ledere i norsk idrett skal få en arena for personlig utvikling, faglig påfyll og nettverksbygging på tvers av bakgrunn, roller og kjønn» (se note 18). Samtidig er målene for programmet at «kandidaten mestrer sitt nåværende verv i større grad enn før sin deltakelse i mentorprogrammet» (se note 18). Programmet har også langsiktige mål om at «kandidaten sitter lenger i verv i idretten (...), påtar seg «større» lederverv i idretten» (se note 18). Det skal også være «definert mål for videre lederengasjement i idretten for alle kandidatene forankret i eget organisasjonsledd» ved slutten av programmet.¹⁸ Mentorprogram for kvinnelige ledere i idretten har som mål «å øke andelen kvinnelige ledere i norsk idrett gjennom å legge til rette for en arena for personlig utvikling, faglig påfyll og nettverksbygging på tvers av organisasjonen».¹⁹

Analysene til Waldahl og Skille tyder på at unge har fått mindre medbestemmelse med overgangen fra komitemodell til nettverksmodell (Waldahl og Skille 2016). Det er

¹⁷ Lederkurs for ungdom, <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/innlandet/system/oppland-idrettskrets/utdanning/lederkurs-for-ungdom/>

¹⁸ Mentorprogrammet for unge ledere i idretten, <https://www.studentidrett.no/lederutdanning-1>

¹⁹ Mentorprogram for kvinnelige ledere, <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/mentorprogram-for-kvinnelige-ledere/>

underlig at unge fikk mindre medbestemmelse med en modell der målet var at unge skulle delta på idrettens ordinære beslutningstakende arenaer. Waldahl og Skille (2016) har beskrevet unge i idretten som en interessegruppe. Dette har overføringsverdi til teorier om demokratisering av vitenskap (Asdal og Reinertsen 2020). Tomas M. Skjølvold beskriver at «ulike interessegrupper skal representeres på en god måte. Som innenfor alt representativt demokrati åpner dette for diskusjoner om hvordan man på en god måte skal sikre at de som bør representeres faktisk også blir representert på en god og rettferdig måte» (Skjølvold 2015 s. 131). Denne ordningen med representativt demokrati kan lede til kontroverser der unge kan komme til kort i møte med etablert idrettspolitisk makt og tradisjoner. Samtidig berører det spørsmål om demokratiets stilling i idretten, noe som Enjolras og Waldahl (2009) og Tangen (2009) har stilt spørsmål ved.

Lange og Næss (2020) har vist til at Mentorprogram for unge ledere i idretten i større grad bidrar til individuell utvikling enn utvikling på organisasjonsnivå. Et konstruktivistisk perspektiv søker å være kritisk til forhold som kan bli tatt for gitt. Kan dette individfokuset bety at det blir tatt for gitt at det ikke er behov for organisatoriske endringer, som maktstrukturer, tradisjoner og kultur? Eller er det en forståelse om at gjennom å gi unge opplæring vil idretten over tid kunne endres? På generelt grunnlag kan det styrke en leders utvikling å være bevisst på sine organisatoriske omgivelser, deriblant forhold som maktstrukturer og kultur.

I perioden 2012-2022 har Ungdomsløftet vært et bakteppe for utvikling av lederutdanninger og prosjekter som Ungdoms-OL. Derfor ser jeg nærmere på ungdomsløftet som en tiårig satsing og ungdoms-OL som virkemiddel for å nå NIFs politiske mål for ungdomsidrett. Begge disse satsingene har vært rettet mot å fremme unges posisjon og roller i norsk idrett.

5.2.3 Ungdomsløftet og Ungdoms-OL

I 2011 ble NIF tildelt Ungdoms-OL i 2016 og arrangementet ble benyttet som en mulighet for en ti år lang satsing på idrett av, for og med ungdom kalt *Ungdomsløftet*. *Ungdomsløftet* blir i NIFs årsrapport fra 2011 presentert som «en gjennomgående, helhetlig og tverridrettslig satsing på fremtiden» (NIF 2011 s. 39).

Ungdoms-OL (Youth Olympic Games, YOG) skulle «gi fremtidens idrettshelter noe å sikte mot, (skal) gi skoloring og involvering av unge ledere og (skal) bidra til at ungdom med trenerambisjoner også (skal) få bedre utdanning, mer erfaring og kanskje til og med olympisk erfaring fra Ungdoms-OL» (NIF 2011 s. 39). I forkant av lekene ble 200 tenåringer skolert for å ha lederoppgaver. Hanstad mfl. (2016) gjennomførte etter Ungdoms-OL en undersøkelse der det kommer frem at 17 prosent av de som svarte, oppga å ha hatt lederoppgaver under lekene. Oppgaver som blir trukket fram er: ansvarlig for å sette opp sikkerhetsnett på en arena, gruppeleder i butikk, leder for blomsterpiker, sette opp vaktlister i en gruppe. «Vi tillater oss å påpeke at en del av disse oppgavene ikke er lederoppgaver» (Hanstad, D.V., E. Kristiansen, T.S. Sand, B. Skirstad og A.M. Strittmatter, 2016 s. 69). Dette ble også påpekt av unge som besvarte undersøkelsen. Det var 78,4 prosent som oppga at de ikke hadde fått en ledende rolle, mens 4,5 % svarte «vet ikke». Flere unge ledere hadde ønsket seg mer sentrale

posisjoner i Ungdoms-OL. Underveis i deltakelsen på lederkurs hadde kurslederne annonsert at alle som deltok skulle få en ledende rolle som frivillig. «Kursholdere og LYOGOC²⁰ kunne ikke følge opp disse lovnadene, fordi å arrangere og lede et komplekst arrangement som ungdoms-OL krever mye erfaring» (Hanstad 2016 s. 70). Det hevdes at deltakerne var for unge og uerfarne til at organisasjonskomiteen²¹ kunne gi dem ansvar (Hanstad mfl. 2016). En ung leder beskriver det slik:

Lederne for programmet «Unge Ledere» lovte mer enn de klarte å holde. Det er inntrykket jeg sitter igjen med. De lovte at de unge lederne skulle få lederansvar og viktige oppgaver, men er for eksempel garderobevakt en oppgave som krever lang utdanning på forhånd, eller en oppgave med mye lederansvar? Nei. Dette var utrolig skuffende, ettersom det gjentatte ganger ble sagt at de unge lederne skulle få flotte jobber med mye ansvar (Kvinne, 1997) (Hanstad mfl. 2016 s. 70).

Min tolkning er at sitatene og eksemplene beskriver forhold som har å gjøre med misforhold mellom kommunikasjon og forventninger. Det er også en mulighet for at oppgavene de unge lederne ble tildelt reflekterer arrangørenes forventninger om unge ledere. NIF sin bruk av uttrykksmåten «fremtiden» kan i et styringsperspektiv oppfattes som en narrativ strategi med sikte på å skape oppslutning og tillit. Dette står i motsetning til erfaringer med hvordan oppgaver ble løst.

Det ble underveis i lederprogrammene formet praksiser der unge skulle være ressurser i Ungdoms-OL og ha viktige oppgaver. Samtidig endte unge opp med oppgaver som i liten grad var viktige for gjennomføring av Ungdoms-OL. NIF og hovedsamarbeidspartnerne for gjennomføring av Ungdoms-OL rapporterte om et suksessfullt ungdoms-OL som også på sikt ville bidra til NIF sin ungdomspolitik (Strittmatter 2017). Samtidig viser både Strittmatter og min studie til at lederkurs for unge allerede var del av norsk idrett, og i seg selv ikke bidro til å rekruttere nye unge inn i norsk idrett.

Strittmatter peker på at: «Young leaders could not reconcile what they were promised and looking for with their actual volunteer tasks» (Strittmatter 2017 s. 21). Dette forstår jeg som et gap mellom NIF sine politiske mål med ungdoms-OL og hvilke oppgaver unge ledere ble involvert i. Politikken ungdoms-OL skulle være med å realisere, var i begrenset grad forankret blant lokale idrettslag og andre aktører som skulle gjennomføre ungdoms-OL. Et eksempel er at på aktivitetsposter der unge kunne prøve idretter, var det ikke representanter fra lokale idrettslag som kunne fortelle om klubbens tilbud og rekruttere unge utøvere eller frivillige. En måte å forstå dette på er at samarbeidet mellom NIF og andre organisasjonsledd var svakt. NIF sine politiske mål og strategier kan bli forstått som overordna styringsteknologier for å forme morgendagen, mens de som iverksatte Ungdoms-OL «på bakken» var mer opptatt av konkrete oppgaver som skulle løses. På den måten oppsto et gap mellom det politiske og det utøvende nivået. Dette viser at det ikke er entydig at styringsverktøy som politiske mål og strategier har fungert.

Ungdomsløftet er et overordnet og politisk satsningsområde for å rekruttere og beholde unge i norsk idrett. Blant annet som utøvere, trenere, ledere, tillitsvalgte og frivillige. Ungdoms-OL var et middel for å oppnå dette i tillegg til at det skulle være et internasjonalt idrettsarrangement, samt at det hadde potensiale til å styrke forholdet mellom NIF og IOC. At NIF ville oppnå så mye med ungdoms-OL kan ha bidratt til usikkerhet omkring mål og strategi. Kultur kan forstås som en felles referanseramme

²⁰ Lillehammer Youth Olympic Games Organizing Committee, LYOGOC

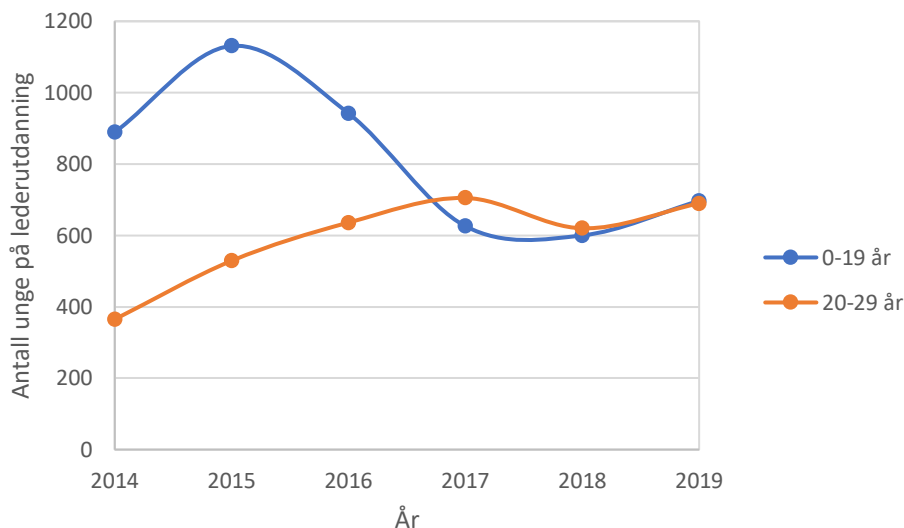
²¹ Lillehammer Youth Olympic Games Organizing Committee, LYOGOC

som er koordinerende for de individuelle aktørenes innsats mot et felles mål (Aakvåg 2008). Forskningen på ungdomsløftet og ungdoms-OL viser at det ikke i tilstrekkelig grad var en felles referanseramme som koordinerte de individuelle aktørene sitt arbeid med ung medbestemmelse. Dette kan tolkes som at det var ulike kulturer i spill.

5.2.4 Representasjon på kurs og i idrettens besluttede organer

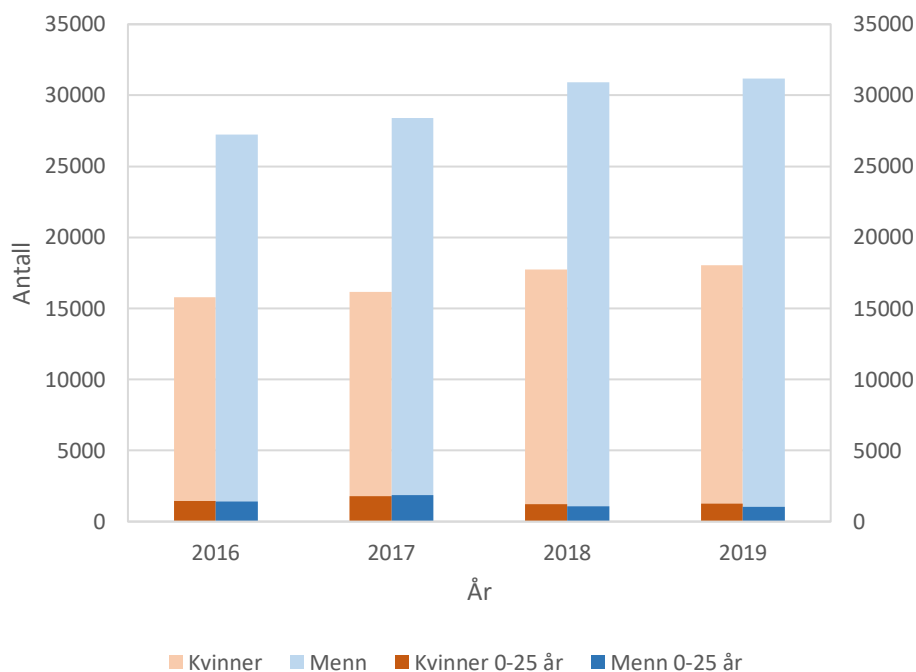
Både i etterkrigstiden og i dag er idrettens engasjement for utvikling av unge ledere rettet mot å gjennomføre kurs. I Start gir en ansatt i en idrettskrets uttrykk for sine forventninger om ungdomslederkurs: «Forøvrig har vi planer om å arrangere et ungdomslederkurs i begynnelsen av mai måned, og vi håper da å kunne samle noen flere enn de 30 vi hadde på et weekend-kurs i 1953» (*Arbeidet i idrettskretsene. Nå planlegges det på lengre sikt* 1955 s. 16). Hensikten med kurset blir beskrevet slik: «Det er meningen å gi de unge innføring i organisasjonslære, så de kan dyktiggjøres til å overta styret for ungdomsgruppa, og senere tre inn i de voksnes rekker» (*Arbeidet i idrettskretsene. Nå planlegges det på lengre sikt* 1955 s. 17). En ansatt i idrettskrets har i 1955 beskrevet at målgruppen for ungdomslederkurs var både unge og voksne: «Hvert lag i sonen sender minst 5 deltakere hvorav 2 helst bør være fra styret i ungdomsgruppa – 14-15 åringer, og 3 voksne» (*Program for opplæring av ungdomsledere* 1955 s.9). Deler av programmet rettet seg mot opplæring i NIFs oppbygging og organisering. Under landskonferansen for formennene for barne- og ungdomsidrett i idrettskretsene i 1954 ble det vedtatt følgende retningslinjer: «Laga må prøve å finne interesserte ungdomsledere og sørge for opplæring gjennom studiearbeid, kurs m.m.» (*Landskonferansene – en suksess* 1954 s. 19).

Ideen om kurs for unge idrettsledere går tilbake til 1950-tallet. Fra tidlig på 2000-tallet viser NIF sine årsrapporter økt oppmerksomhet omkring å øke unges kompetanse. I NIFs nøkkeltallsrapporter og årsrapporter oppgis tall på hvor mange under 19 år og mellom 20 og 29 år som har deltatt på lederutdanninger. I 2014-2019 er tallene oppgitt i tabeller i nøkkeltallsrapporter. Før 2014 er tallene mer usikre og de er mindre systematisk presentert. Praksisen med å tallfeste deltakelse kan være forsøk på å skaffe informasjon å styre etter. Behovet for å samle inn opplysninger i form av tall kan ha bakgrunn i krav om rapportering og at ung medbestemmelse formes som et tydeligere politikkområde. Tallene bidrar også til at norsk idrett kan følge, vurdere og justere arbeidet med ung medbestemmelse. Tallene kan derfor forstås som kilder til informasjon om hvordan NIF jobber med ung medbestemmelse. Tallmaterialet kan bli forstått som en bestemt måte å «gjøre» ung medbestemmelse på, som er mulig å rapportere på og følge over tid.

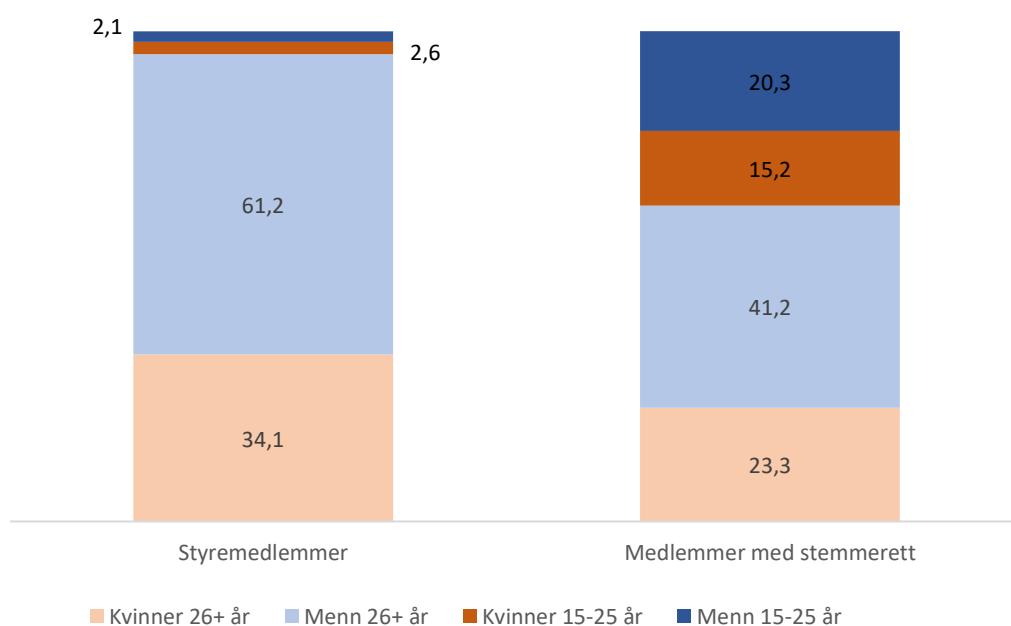
Figur 3 Antall unge på lederutdanning

I NIFs årsrapporter oppgis det tall på antall unge som har deltatt på lederutdanninger. I 2002 oppgis det at 150 unge deltok, mens det i 2003 er oppgitt to tall, 1328 og 1504. I 2004-2006 er det ikke oppgitt tall. Fra 2007-2010 oppgis det at ti kvinner og ti menn hvert år har deltatt på studieprogrammet *Yngre ledere i idretten*. I 2011, året NIF fikk tildelt Ungdoms-OL, er det registrert 430 unge deltakere på lederutdanninger, i 2012 er tallet 570 unge og i 2013 er tallet 32 unge. Disse tallene er usikre, men et poeng er at de viser at det er mange unge som har deltatt på lederutdanninger. Disse tallene kan bli forstått som det Asdal (2004) beskriver som tallteknologi, altså måleteknologi som benyttes for å tallfeste arbeidet med ung medbestemmelse. Måleteknologi former ung medbestemmelse som politikk- og forvaltningsområde. Fra omkring år 2016 er det mulig å identifisere en dreining i bruken av tallteknologi. I NIFs nøkkeltallsrapporter oppgis det nå informasjon om styremedlemmene i norsk idrett. Tallene viser at det er menn mellom 40 og 60 år som har de øverste lederposisjonene i særforbund og idrettskretser administrativt og politisk. Blant unge ledere er det noe flere jenter enn gutter som har styreverv i norsk idrett. Om dette på sikt kan utvikle kjønnsbalansen blant idrettsledere, er et interessant spørsmål for videre forskning. Figur 4 viser kjønn og alder blant styremedlemmer i norsk idrett. Tall fra NIFs Nøkkeltallsrapport for 2020 viser at 992 unge under 29 år har deltatt på lederutdanning. Blant unge mellom 0 og 19 år er det flest unge kvinner som deltar, mens det for aldersgruppen 20-29 år er flest menn som deltar på disse tilbudene.

Figur 4 Fordeling antall menn og kvinner og antall styremedlemmer 0-25 år

Figur 4 viser utvikling fra år 2016 til 2019 når det gjelder hvem som er styremedlemmer (kjønn) og hvor gamle styremedlemmene er (alder). Tallene som ligger til grunn for figuren er hentet fra NIF sin nøkkeltallsrapport for 2019 (NIF 2020). Figuren viser at det til tross for lang og målrettet innsats for å øke andelen styremedlemmer under 26 år, kun er en liten andel som er i denne aldersgruppen. Tall fra NIFs Nøkkeltallsrapport 2020 viser at 7000 av 103000 styremedlemmer i hele norsk idrett er under 26 år (NIF 2021 s. 37).

Figur 5 Oversikt over medlemmer med stemmerett og medlemmer med styreverv, i prosent

Figur 5 er utarbeidet på grunnlag av tall fra NIF sin Nøkkeltallsrapport for 2019 (NIF 2020). Figuren er basert på omtrentlige tall fordi rapporten gir tall på unge 13-19 år. Det er ikke oppgitt egne tall for alderen 15-25 år. I NIF har unge stemmerett fra det året de fyller 15 år. Derfor er tallene over andel unge med stemmerett for høyt slik det er vist i Figur 5. Likevel synliggjør figuren at det er en liten del av unge som har styreverv i forhold til hvor mange unge medlemmer idretten har generelt og medlemmer med stemmerett spesielt. Det kan hevdes at utdanning for unge ledere i begrenset grad har medført endring i styresammensetning hvis alder legges til grunn.

Idrettens innsats for å inkludere kvinner og unge som tillitsvalgte synes å ha formet et behov for å få oversikt over tillitsvalgte. Tabellene og tallene i årsrapporter, nøkkeltallsrapporter og idrettspolitiske dokumenter representerer et system for å innhente, registrere og synliggjøre tillitsvalgtes kjønn og alder. Opplysningene i form av tall kan bli forstått som kvantitative uttrykk for effektene av tiltak for å inkludere kvinner og unge. En effekt kan være å bidra til omgivelsenes tillit til idrettsorganisasjonene, og dermed begrunne norske myndigheters økonomiske bidrag til norsk idrett. Tallene har potensiale til å være styringsverktøy i idrettens arbeid og samtaler om strategier for å rekruttere og beholde tillitsvalgte. Tallene gir lite informasjon om kvalitative trekk ved ung medbestemmelse. I årlige rapporter kan tallene brukes både internt og overfor myndigheter og samfunnet forøvrig for å synliggjøre idrettens arbeid med inkludering. I en slik sammenheng mener jeg de bidrar til å skape et inntrykk av idretten lykkes i arbeidet med ung medbestemmelse. Når disse tallene blir sett i et lengre tidsperspektiv mener jeg derimot at det er grunn til å stille spørsmål ved hvor vellykket idrettens arbeid med inkludering av unge som tillitsvalgte er. En annen tilnærming til å øke unges medbestemmelse er å bruke NIFs lov som virkemiddel.

5.2.5 Politiske og ideologiske virkemidler

I arbeidet med NIFs årsrapporter i perioden 2002 til 2020 trer det frem mønster som kan bidra til forståelse for praktiseringen av ung medbestemmelse. Ung medbestemmelse er tema i alle årsrapportene i perioden. I årsrapporten for 2002 blir det hevdet at ung medbestemmelse ikke er et mål i seg selv, men et virkemiddel. Samtidig blir det understreket at unges medbestemmelse er viktig og det blir vist til en undersøkelse som fastslår at unge har liten grad av medbestemmelse i aktivitet og politikk. I denne rapporten blir ordet reell satt foran medbestemmelse. Denne tilføyelsen leder tankene i retning av ideer om symbolsk medbestemmelse. I lys av teori om konstruksjon der makt er relevant, kan dette være eksempel på definisjonsmakt på området ung medbestemmelse.

Ung medbestemmelse blir omtalt som satsingsområde i NIFs årsrapporter for 2002 og 2007. I årsrapporten for 2009 beskrives arbeid med ungdomsidrett som en kontinuerlig stor utfordring, at idrettsorganisasjonene må tilpasse seg unge, samt at idretten vil det beste for barn og ungdom. I årsrapporten for 2015 blir det hevdet at kompetansehevende kurs og programmer har «bidratt til å øke ungdommers medbestemmelse og styrke ungt lederskap i idretten» (NIF 2015 s. 22). I de undersøkte årsrapportene er det i hovedsak stemmene til mennesker i styrende posisjoner som kommer til uttrykk. Asdal og Reinertsen (2020) hevder at dokumenter er verktøy som hjelper oss til å se. NIF sine årsrapporter hjelper oss til å se utviklingen av ung

medbestemmelse og hvilke praksiser som knytter seg til ung medbestemmelse i idretten fra perspektivene til de som utformer og vedtar dokumentene.

En konstruktivistisk tilnærming vil se årsrapportene som sosialt og kulturelt formet. Rapportene er skrevet av administrasjonen i NIF og vedtas av idrettstinget. I denne sammenheng kunne idretten i større grad synliggjort om unge var tatt med i kunnskapsproduksjon om ung medbestemmelse, altså i utforming av årsrapportene. Et eksempel der unge ledere er tatt med i kunnskapsproduksjonen om ung medbestemmelse er i studien til Strittmatter (2020).

I NIF sine dokumenter beskrives målsettinger om at unge vil og skal delta i idrettspolitik med bakgrunn i at dette vil representere medlemsmassen bedre og at flere unge vil være med i idretten hvis de blir inkludert. NIF sin årsrapport fra 2016 synliggjør noen utfordringer idretten står overfor når det gjelder å inkludere unge i idrettspolitik: «80 prosent av de som har styreverv er over 35 år» og «76,6 prosent av alle styreledere i norsk idrett ved inngangen til 2016 var menn. Det er en stor utfordring» (NIF 2015 s. 10). I nøkkeltallsrapport for 2020 rapporteres det at «det typiske styremedlemmet i norsk idrett er en mann i aldersgruppen 45-55 år. I nøkkeltallsrapporten for 2020 beskrives utfordringen slik når det gjelder kjønn:

Kvinneandelen i styrene er 36,4 prosent. Kvinneandelen i styrene er god i sentralleddene, mens den er for lav i idrettslagene. Ser en kun på styreledere er menn sterkt overrepresentert. Andelen kvinnelige styreledere er 27,6 prosent noe som er en svak økning fra i forrige rapportering. Dette er lite representativt for medlemsmassen (NIF 2021 s. 36).

Tallmaterialet i figur 4 tyder på at det er flere unge kvinner enn unge menn som har styreverv i idrettskrets/særforbund/idrettsstyre. NIF ser arbeidet med ung medbestemmelse og kjønnsbalanse i sammenheng, og det synes å være forventninger om at denne trenden over tid kan bidra til å nå mål om kjønnsbalanse. Min studie har vist at NIF har arbeidet med unges representasjon og ung medbestemmelse lenge. Likevel har det vært behov for mer lovfestede tiltak for å nå mål om ung medbestemmelse. På idrettstinget i 2019 ble NIFs lov tatt mer tydelig i bruk og kvotering er nå del av arbeidet med ung medbestemmelse. Jeg vil derfor vende oppmerksomheten mot utviklingen av kvotering som tiltak.

NIF sin ungdomskomite, NUK, bidro til å sette ung medbestemmelse på den idrettspolitiske dagsorden på begynnelsen av 1990-tallet. Kvotering av styremedlemmer under 26 år er et tiltak som ble lansert av NUK på ungdomstinget i 1998: «Det skal mot år 2002 arbeides aktivt for å få ungdom inn i beslutningsdyktige organ på klubb-, krets- og forbundsplan. Hvis et ønsket målbart resultat ikke oppnås, bør det kvoteres» (Waldahl og Skille 2016 s. 60). Her er NUK på linje med dagens mål i utdanningstilbud for unge ledere. Ungdomstinget i 2002 hadde over hundre deltakere og det ble vedtatt åtte løfter for ungdomsidretten. Ett av disse var at «Leder i NUK skal ha fast plass med fulle rettigheter i Idrettsstyret» (NIF 2002 s. 12). På idrettstinget i 2007 ble unge kvotert inn i idrettsstyret: «Minst ett medlem av Idrettsstyret skal ved valget være 26 år eller yngre» (NIF 2007 s. 53). Idrettens arbeid med kvotering har pågått over lang tid, og kan bli forstått som en spenning mellom naturlig treghet i en tradisjonsrik organisasjon tuftet på demokratiske prinsipper og unges mulige ønsker om å være med å utvikle idretten i den perioden de blir betraktet som unge ledere. Om det er idrettsting hvert andre eller fjerde år, vil dermed ha ganske stor betydning for en ung leder.

I NIFs årsrapporter fra årene 2002 til 2020 har ung medbestemmelse vært tema. Ung medbestemmelse omtales gjerne sammen med ordene rekruttering og frafall, samt kurs og utdanningstilbud rettet mot unge. Ung medbestemmelse omtales også i tilknytning til prosjekter som skal synliggjøre ungdom som en prioritert gruppe, også før perioden som omtales som Ungdomsløftet (2012-2022). Et annet trekk ved årsrapportene er at ung medbestemmelse omtales i forbindelse med omorganiseringer. Et annet mønster er fraværet av unge stemmer og omtale av det jeg mener ung medbestemmelse egentlig handler om, altså at unges stemmer skal være del av beslutningsprosesser. Ung medbestemmelse skrives inn i sammenhenger mellom fremtidsvisjoner og håndtering av praktiske utfordringer.

5.3 Praktisering av ung medbestemmelse i særforbund

Hvordan former, forstår og gjør personer med administrative roller i noen særforbund ung medbestemmelse? Et inntrykk fra arbeidet med dokumenter og intervjuer er at unge har en plass i organisasjonen som medlemmer og at det er enighet om at involvering av unge er et prioritert område. I intervju ga Knut uttrykk for dette slik: «Alle er unisont enige om å ha med unge». Det er ikke her ulike forståelser kommer til syne. Ulike tolkninger og forståelser blir synlige i spørsmål om fordeling av makt og praksiser knyttet til ung medbestemmelse, samt innholdet i begrepet.

I møtet mellom dokumenter og intervjuer er et funn konstruksjon og bruk av begreper. I dokumentene fremstår begrepet ung medbestemmelse som etablert. I intervjuene benytter derimot informantene et større utvalg av begreper. De snakker om ung medvirkning, ung involvering, unge ambassadører, unge utøvere, unge dommere, fremtidens ledere og engasjerte unge. Disse tilføyelsene til «ung/unge» kan bli forstått som at begrepet ung medbestemmelse i mindre grad er etablert blant informantene i denne studien. Det forteller også at unge i idretten inngår i komplekse sammenhenger. Det kan tyde på at ung medbestemmelse formes sosialt og kulturelt i konkrete og varierende praksiser. Selv om informantene i liten grad benytter begrepet ung medbestemmelse, viser de engasjement og kunnskaper om temaet. Skjølvold (2015 s. 51) hevder at «småord» eller modaliteter, kan indikere usikker status for utsagn. Det kan bety at det råder usikkerhet om hvordan forstå og arbeide med ung medbestemmelse i idretten. Informantene forteller om hvordan de jobber med organisering, rekruttering og kompetanse. Informantene knytter kjønn og alder til disse temaene i sammenheng med ung medbestemmelse, men også til idrettspolitik og organisasjonsarbeid mer generelt. Klassifisering på grunnlag av kjønn og alder kan derfor trekkes frem som en styringsteknologi som er formende i arbeidet med ung medbestemmelse.

Dokumenter er sentrale analytiske rammeverk og metode i denne studien. Asdal og Reinertsen (2020) oppfordrer til å følge dokumenters gang også i intervjusituasjoner. En av informantene snakker om retningslinjene idrettspolitisk dokument gir for arbeid med ung medbestemmelse og beskriver hvordan disse har påvirket praksiser og prioriteringer på hennes arbeidsplass. Hun forteller at IPD har vært formende for opprettelse av ungdomsutvalg, rekruttering av unge idrettspolitikere, kompetanseheving for ledere under 26 år, samt planer om ungdomsidrettsting. Eksemplene synliggjør hvordan

idrettspolitisk dokument er formende for praksiser politisk og administrativt i norsk idrett.

5.3.1 Samarbeid om ung medbestemmelse

Informantene forteller om hvordan de arbeider med ung medbestemmelse. Tiltakene og prosjektene informantene snakker om organiseres som samarbeid enten mellom særforbund og klubber, særforbund og medlemmer eller samarbeid på tvers av særforbund, noen ganger med NIF som leder.

Berit forteller om hvordan ung medbestemmelse er organisert som et prosjekt rettet mot å komme i kontakt med, utvikle og synliggjøre unge kvinner som ressurser for den aktuelle idretten. Målet med prosjektet er å utvikle instruktører, ambassadører og politiske ledere.

«Prosjektet ble utlyst på nasjonalt nivå, så kontakten var direkte mellom deltakerne og forbundet uten klubb som mellomledd. Gjennom samlinger og tett oppfølging tilegnet deltakerne seg kompetanse som instruktører. Ikke alle så verdien i prosjektet, men når det ble vist til resultater, kunne man ikke annet enn å støtte det».

Prosjektet Berit forteller om er et eksempel på tiltak organisert som et samarbeid mellom særforbund og medlemmer i klubb.

Anita har erfaring med ung medbestemmelse på politisk nivå. «Vi har vår strategiske plan som er tuftet på IPD²² og der står det tydelig og klart (...) at vi skal bidra til ung medbestemmelse ved å få ungdommer inn i lederroller osv. osv.» Dette underbygger inntrykket av at IPD er førende for særforbundets arbeid med ung medbestemmelse og konkretisering av planer. Anita har vært med å etablere særforbundets ungdomsutvalg, som retter seg spesielt mot unge som har erfaring med å ha verv i klubb eller særkrets. Ungdomsutvalget kan derfor forstås som samarbeid mellom særforbundet og ungdommer, samtidig som klubber og særkretser bidrar til å gjøre ungdomsutvalget mulig. Anita forteller at hun ønsker mer samarbeid, erfaringsutveksling og støtte i arbeidet med ung medbestemmelse:

Det hadde vært fint med noen sentrale tiltak. Ikke bare informasjon på nettsiden, men gjerne noen frokostmøter eller workshops om hvordan få tak i ungdommer, hvordan snu holdninger i forbundet (...) Forbundet støtter arbeidet mitt, men det er jeg som sitter på kompetansen. Fra sentralt ledd hadde det vært fint med felles møtearenaer om hvordan det er best å gjøre ung medbestemmelse, med samarbeid på tvers av særforbund. Jeg vet for eksempel at noen særforbund og idrettskretser har egne ungdomsting. Det er noe vi vil jobbe for.

Dette forstår jeg som at hun etterlyser andre styringsmidler i tillegg til dokumentene. Flere av informantene er positive til sentrale tiltak og møteplasser der særforbund, NIF sentralt og idrettskretser kan arbeide med ung medbestemmelse sammen. Samtidig påpeker Knut at det allerede er mange møteplasser og at NIF overadministrerer norsk

²² IPD, idrettspolitisk dokument, var navnet på et fellesidrettslig styringsdokument fram til idrettstinget i 2019. Etter idrettstinget i 2019 er dette dokumentet kalt «Idretten kan» og «Idretten vil» (NIF 2019).

idrett. Uttalelsene fra informantene kan dermed tyde på at det råder ulike syn på NIF sin rolle i arbeidet med ung medbestemmelse, de kan også tyde på at dokumenter som styringsverktøy kan suppleres.

Informantenes engasjement for ung medbestemmelse kommer tydelig frem i intervjuene. Likevel er en refleksjon at sitatene over kan leses som at ung medbestemmelse i noen grad blir «tingliggjort» eller objektivert. Dette kan ha bakgrunn i at ung medbestemmelse er en av administrasjonens mange ulike oppgaver. Samtidig kan selve intervjusituasjonen også bidra til objektivering av ung medbestemmelse. I et STS-perspektiv kan det hevdes å være problematisk at sosiale fenomen nærmest blir snakket om som et naturgitt fenomen (Skjølsvold 2015). En konsekvens av dette kan være at de som jobber med ung medbestemmelse ikke i tilstrekkelig grad forstår at ung medbestemmelse formes av summen av praksiser, institusjoner, normer, verdier og handlinger. I en travel hverdag der ung medbestemmelse er en av mange oppgaver kan kanskje forholdet til temaet bli mer praktisk og pragmatisk.

Berit og Anita forteller om samarbeid på tvers av særforbund og idrettskretser, og trekker frem *Mentorprogram for yngre ledere i idretten*. Anita forteller at de sendte lederen av ungdomsutvalget på Mentorprogrammet til NIF/NSI²³ «for å få større nettverk og skolere lederen vår og fordi vi trenger også input». Berit forteller at hun ønsker å sende de unge kvinnelige ambassadørene og instruktørene på kurs og programmer. «Det var planen å sende hun ene som nå er i styret på mentorprogrammet». Tilbudet blir organisert som et samarbeid mellom programmets faglige- og administrative ledere, unge ledere, særforbund/idrettskrets, og hver deltakers mentor. På samme måte som Anita ønsker Berit mer samarbeid på tvers av særforbund. «Det er synd at det er covid for egentlig sitter vi på idrettens hus med de andre særforbundene og da er det litt lavere terskel for å samarbeide».

Det informantene forteller om kan tolkes som at ung medbestemmelse formes i et samspill mellom blant annet ulike organisasjonsnivå, ansatte og unge. Ung medbestemmelse formes også i et samspill mellom dokumenter og på ulike møteplasser for ansatte og tillitsvalgte. Det er mulig å se slike samspill i sammenheng med forming av kultur som fremmer eller hemmer ung medbestemmelse. Asdal, Brenna og Moser (2001) skriver om konkrete praksiser som er virksomme i samfunnet. Ungdomsutvalg, kurs og programmer kan oppfattes som eksempler på praksiser som er virksomme i idrettens arbeid med ung medbestemmelse. Et annet tema som trer frem både i dokumenter utformet av NIF og intervjuene er rekruttering.

5.3.2 Rekruttering og modernisering

Dokumentanalysen viser at diskusjoner om frafall og rekruttering er stabile trekk ved organisert idrett for barn og unge. Et fellestrekk i idrettens egne dokumenter og idrettsmeldinger produsert av norske myndigheter er at frafall og rekruttering omtales samtidig. I intervjuene trekker informantene fram temaet rekruttering. Her vil jeg vise hvordan informantene snakker om rekruttering og hvordan de knytter modernisering til særforbundenes rekrutteringsprosjekter.

²³ NSI er forkortelsen for Norges Studentidrettsforbund.

Aleksander snakker om å rekruttere unge som medlemmer i klubber. Målet til Aleksander er å utvikle ungdomsmiljøer på tvers av klubber og at klubbene skal samarbeide om å rekruttere og tilby attraktive aktiviteter for unge. Han forteller om at idretten han representerer har vært rettet mot voksne, men at det arbeides for å rekruttere unge til klubber og å legge til rette for at unge kan delta i idretten. Han ser for seg å rekruttere gjennom samlinger og samarbeid med skoler. «Det er lett å bli ensom i den aldersgruppen blant voksne» (Aleksander). Lokale og regionale samlinger er tiltak for å rekruttere unge som medlemmer i klubb og som utøvere. Det er bare Aleksander av informantene som snakker om rekrutteringsarbeid i samarbeid med skoler, men forholdet mellom den frivillige idretten og skolen har vært tema både i Start, stortingsmeldinger, IDP og årsrapporter fra NIF. Samarbeid mellom organisasjoner og skoler hevdes å være nødvendig for å fremme unges samfunnsengasjement og deltakelse. Her inngår idrettsorganisasjoner som en viktig arena for unge (NOU 2011: 20).

Knut er også opptatt av å rekruttere flere unge medlemmer til klubber. Han forteller om rekrutteringsarbeid med bruk av sosiale medier og reflekterer omkring hvem særforbundet når gjennom hvilke kanaler. Dette arbeidet kan knyttes til idrettens arbeid med å være attraktive og modernisere idrettsorganisasjonene.

«Min opplevelse er at vi har relativt aktuelt innhold som vi kjører jevnlig på Instagram, som er vår primærkanal for de yngre. (...) Snittalderen på de vi når på Facebook er langt høyere, fra omkring 45 år. Der er det mye eldre menn som deler og sånn. Så Facebookprofilen vår er nok litt gubbete» (Knut).

Mens Aleksander ser for seg samarbeid gjennom samlinger og samarbeid med skoler, ønsker Knut å ha innhold på sosiale medier som ledd i å rekruttere unge. Knut har også benyttet sosiale medier for å rekruttere unge til kurs og samlinger.

5.3.3 Kjønn og alder

Informantene reflekterer omkring betydningen av kjønn og alder i arbeidet med ung medbestemmelse, og i idrettens utvikling mer generelt. Anita snakker om betydningen av kjønn på politisk nivå og i sammenheng med rekruttering til særforbundets ungdomsutvalg. I arbeidet med rekruttering til særforbundets ungdomsutvalg var «vårt ønske først og fremst geografisk spredning og kjønnsfordeling. Det fikk vi ikke til. (...) Vi har veldig mange jenter i vår idrett og for få gutter». Dette sammenfaller med NIF sine nøkkeltallsrapporter som viser at jenter/kvinner under 26 år er noe mer aktive i politiske aktiviteter enn gutter/menn under 26 år.

Berit og Knut knytter kjønn og alder til historie, samt organisasjons- og ledelseskultur i idretten. Berit forteller at «medlemsmassen har vært 70 prosent menn og 30 prosent kvinner». Hun beskriver at det i miljøet er «mye motstand fra middelaldrende menn. Det henger igjen. Det går på kjønn, likestilling, diskriminering, men det går også på det å være ung i miljøet». For å modernisere denne kulturen har Berit igangsatt det nevnte prosjektet der målgruppen er unge kvinner. Knut er inne på noe av den samme tematikken: «Dette er ingen hemmelighet, men en idrett som er styrt av eldre menn blir ofte for konservativ og det blir for lite utvikling og man er derfor hele tiden på etterskudd og det mener jeg er svært uheldig. Det er greit å ha konservative krefter i et styre, med det det gir av erfaring, men for mye er uheldig (...) Det er klart at det skal være en

balanse, men det er en ekstrem skjevbalanse i dag, spesielt internasjonalt». Både Knut og Berit har igangsatt egne prosjekter for å rekruttere og engasjere unge kvinner som medlemmer i organisasjonen, instruktører, ambassadører, politiske ledere og mentorer. Som vist i dokumentanalysen har idretten siden 1980-årene rettet oppmerksomheten mot kjønnsbalanse blant tillitsvalgte og trenere. Det informantene forteller tyder på at dette fremdeles er et aktuelt tema, og det underbygges av vedtak om kjønnsbalanse gjort på idrettstinget i mai 2021 (NIF 2021), samt NIFs seminar for kjønnsbalanse for ansatte i juni 2021. Dette viser at det er vanskelig å skille ung medbestemmelse og arbeidet med kjønnsbalanse. Denne tematikken blir det også forsket på²⁴.

5.3.4 Kunnskap og kompetanse

Flere av informantene tar opp temaet kompetanse når de snakker om ung medbestemmelse. Min vurdering er at det er unges kompetanse som får oppmerksomhet, mens det er mindre snakk om idrettsorganisasjonenes kompetanse om ung medbestemmelse og organisasjonens unge medlemmer.

Når informantene snakker om kompetanse, viser de til flere av idrettens kurs og samlinger for unge. Anita forteller at en motivasjon for å sende ungdomsutvalgets leder på mentorprogrammet for unge ledere var at særforbundet ønsket forslag og tilbakemeldinger fra unge. «Målet til forbundet var først og fremst å skolere lederen vår. At vedkommende får mer verktøy og øker sine lederegenskaper, får ideer og input på hva som kan gjøres innad i utvalget». Dette sitatet kan bli forstått som at informanten søker å bygge kompetanse hos unge ledere. Det kan argumenteres for at det blant ansatte eksisterer en norm der «det riktige» er å sende unge på kompetansehevende tilbud. I dokumentanalysen har jeg gjort rede for målene med noen av tilbudene for unge ledere. Ifølge målene skal deltakelse være utviklende for unge ledere, samtidig er det et mål at kunnskapen skal være til nytte for organisasjonen ved at deltakeren skal ha roller i organisasjonen. I tråd med Lange og Næss (2020) sin studie er det mulig å tenke seg at deltakelse på lederutdanning og det å bli omtalt som en ung leder kan spille en rolle i unges identitetsforståelse og selvrepresentasjon.

Berit viser også interesse for mentorprogrammet til NIF/NSI. «Det var planen å sende hun ene som nå er i styret på mentorprogrammet». Både gjennom særforbundets eget prosjekt og mentorprogrammet kan unge tilegne seg erfaringer, utvikle seg personlig og som ledere, samt bli kjent med idrettsorganisasjonen. Det er også en mulighet for at særforbundet også gjør seg erfaringer, lærer og utvikler seg i samarbeid med unge. Dette kan bli forstått som en gjensidig prosess der ung medbestemmelse former og formes av sine omgivelser.

I tillegg til å ha en deltaker på mentorprogrammet forteller Anita om praksiser med å gi ungdomsutvalgets medlemmer muligheter til å delta på tilbud for unge ledere i idretten. «Så sendte vi alle (i ungdomsutvalget) på Lederkurs for ungdom. Det var et sjekkpunkt. Punkt to var å sende en søknad til Olympisk Akademi». Mitt inntrykk er at Anita er den informanten som forteller mest om arbeidet med å benytte eksisterende tilbud for unge ledere. Anita har en jobb der hun arbeider med barn og ungdom. Hun gir inntrykk av å være orientert om tilbud for unge ledere og at hun er opptatt av å legge til rette slik at

²⁴ Hanne Sogn skriver en doktorgradsavhandling om kultur og kjønn i idretten ved Norges idrettshøgskole.

unge kan lære og utvikle nettverk. Anita sier likevel: «Jeg syns egentlig at ungdomsutvalg ikke skal ha noen kompetanse fordi jeg mener at med interesse og stort engasjement har man egentlig alt og så lenge man vil lærer man alt, det er ingen begrensning».

Dette er interessant i lys av at dokumentstudien viser at det over mange år har vært lagt til rette for at unge skal tilegne seg kompetanse om idrettens egenart, og å komme i posisjon til å ha verv ved å delta på kurs. Kanskje er dette sitatet et eksempel på det som var tenkningen på 1990-tallet, nemlig at det å være unge medlemmer av idretten har en egenverdi idrettsorganisasjonene kan lære noe av.

Anita forteller om sine forventninger til hvilke kunnskaper unge ledere bør ha. Hun gir uttrykk for at det er avhengig av organisasjonsnivå. «Hvis vi snakker om ungdomsutvalg på forbundsnivå så ønsker vi veldig gjerne, og dette er nytt, vi hadde det ikke fra begynnelsen, men vi ønsker at fremtidige medlemmer skal ha en viss erfaring med å ha verv. Det bør man ha. (...) Og Lederkurs for ungdom! Det er ikke et must, men et veldig fint verktøy for ungdommer». For å delta i utvalg på klubbnivå trekker hun frem «kunnskaper om klubbens handlingsplan og styringsdokumenter». Hensikten er at «du vet at for eksempel i løpet av de neste fem årene prioriterer klubben slik og slik. Hvis du vil at dere skal starte med noe nytt bør det være forankret i styret. (...) Du bør også vite om alle aktiviteter som finnes i klubben. Regelverk osv.».

Det informantene forteller om kan vise til ulike former for kunnskap. På den ene siden er hun opptatt av unges subjektive kunnskap, tilegnet gjennom opplevelser og erfaringer med å være unge medlemmer av idrettsbevegelsen. Samtidig viser hun til behov for at unge tilegner seg institusjonell kunnskap for å delta på tradisjonelt voksenstyrte arenaer i idretten. Dette kan på en side bli forstått som motsetningsfylt, samtidig som det også kan forstås som at det er et mangfold av kunnskaper som virker sammen på feltet. Et av temaene studier av teknologi og samfunn har vært opptatt av å belyse er kunnskapsutvikling. Intervjuene synliggjør hvordan den subjektive kunnskapen unge har verdsettes i kontrast til den formelle kunnskapen idrettsbevegelsen tilbyr gjennom egne kurs og utdanningstilbud. Både dokumentstudien og intervjuene tyder på at den formaliserte kunnskapen verdsettes mest.

Behovet for kompetanse som informantene gir uttrykk for tolkes som at unge er velkomne, men at de må omformes for å kunne fungere som unge ledere. Anita tenker seg ei trapp der særforbund rekrutterer unge tillitsvalgte fra særkretser og særkretser rekrutterer fra klubber. «(...) hvis du er en ung representant i klubbstyret bør du ha kunnskaper om klubbens handlingsplaner og styringsdokumenter, så du vet at for eksempel i løpet av de neste fem årene prioriterer klubben slik og slik» (Anita). Anita gir uttrykk for en praksis der dokumenter skal fungere som styringsverktøy for unge tillitsvalgte. En refleksjon er at Anita sitt perspektiv retter seg mot individnivå. Knut derimot viser til organisasjonsnivå: «Idretten må gjøre seg mer attraktiv og fremstå som et bra sted å være». Her kommer det ulike forventninger til uttrykk. Den ene har forventninger til unge, den andre har forventninger til organisasjonen. Forventningene om at idrettslag har langtidsplaner og styringsdokumenter peker mot diskusjoner om profesjonalisering.

Knut forteller at det er rom for at unge kan delta og at alle er enige om «å ha med unge». Han legger til at: «Men jeg opplever at unge ikke nødvendigvis har det fokuset slik at de kommer i en posisjon der de blir aktuelle for deltakelse». Uttrykksmåten «å ha med unge» kan på den ene siden ha vært en uformell uttrykksmåte. Samtidig kan det

stilles spørsmål ved forutsetningene for ung medbestemmelse hvis det er slik at idrettens organisasjoner «har med unge».

Ulike forståelser av kompetanse kommer til syne i idegrunnlaget for de ulike modellene og for arbeidet med ung medbestemmelse. På den ene siden var bakgrunnen for komitemodellen et ønske om å samle unge og la de delta med sine erfaringer. På den andre siden synes overgangen til nettverksmodellen i sterkere grad å romme en ide om at unges erfaringer ikke er nok til å la de delta i idrettens beslutningstakende fora. I et slikt lys blir utdanning en vei til ung medbestemmelse og unges deltakelse i idrettspolitik.

Intervjuene har på denne måten gitt innblikk i et mangfold av måter mennesker og dokumenter koples sammen og samhandler med sikte på å konstruere og rekonstruere ung medbestemmelse. Intervjuene viser at det ikke er entydig at, og hvordan disse styringsverktøyene fungerer eller er tenkt å fungere.

6. Drøfting

Det styringsteknologiske perspektivet legger vekt på hvordan nye forståelser og tenkemåter, forvaltningsområder og politiske saker kommer til, også beskrevet som objekt dannelse (Asdal 2004). Ung medbestemmelse innebærer nye forståelser og tenkemåter om demokrati og deltakelse. Disse tenkemåtene har vært formende for ung medbestemmelse som forvaltningsområde og politisk sak.

Berger og Luckmann var opptatt av det som blir sett på som objektive størrelser, og viste at de var produsert av språk, samhandling og praksis (Skjølsvold 2015). Latour (2005) har pekt på at «det sosiale» må beskrives, og har argumentert for å undersøke samspill mellom «det sosiale» og materielle. Dette er et utgangspunkt som kan brukes for å drøfte hvordan og hvorfor noe blir forstått som objekt. Historisk har idretten i aktivitet og politikk vært dominert av menn. I lys av dette fremstår tenkningen om ung medbestemmelse som ny, noe som kan beskrives som en demokratisk vending. Denne vendingen har bidratt til å forme nye forvaltningsområder og idrettspolitik.

I løpet av 1950- og 60- årene ble unge mer synlige i idretten. For å ramme inn unges deltakelse i idrett har det blitt lagt til rette for barn og ungdoms idrettsdeltakelse med egne retningslinjer og aktivitetstilbud. Barn og unge har blitt synlige i dokumenter som en prioritert gruppe i idrettens politiske og administrative arbeid. Solenes (2009) har vist hvordan barn og unges deltakelse er formet mellom premissene til voksenstyrt konkurranseidrett, og barn og unges egne premisser. For å forstå framveksten av ung medbestemmelse kan det trekkes paralleller til borgerrettighetsbevegelser, kvinnebevegelser og kampen for funksjonshemmedes rettigheter som var i vekst fra 1970-tallet, og som handlet om å løfte såkalt undertrykte grupper.

På 1990-tallet vokste ung medbestemmelse gradvis fram som objekt for politikk og forvaltning. Temaet kjønnsbalanse ble satt på dagsorden i 1980-årene og kan, sammen med internasjonalt samarbeid, ha bidratt til å rette oppmerksomhet mot unges deltakelse i idrettspolitik og organisasjonsarbeid. Jeg vil argumentere for at ung medbestemmelse har blitt formet av sosiale prosesser med vekt på rettigheter, men også at dokumenter har vært virkemidler.

6.1 Ung medbestemmelse som verdi

NIF er en verdibasert organisasjon. Ung medbestemmelse er både et idrettspolitisk mål og et virkemiddel for å nå andre idrettspolitiske mål. Jeg vil argumentere for at dette ble aktualisert allerede på ungdommens idrettsting i 1992. Marit Wiig la i sin tale vekt på at dagens unge er fremtidens idrettsledere (Waldahl og Skille 2016). Spenningen mellom ung medbestemmelse som mål og virkemiddel kommer til syne i NIFs årsrapport fra 2002: «Medbestemmelse for ungdom i idretten er ikke noe mål i seg selv, men et virkemiddel for en bedre ungdomsidrett for derigjennom kunne snu frafallet blant unge» (NIF 2002 s. 12). Wiig sin tale peker mot at ung medbestemmelse er en rekrutteringsstrategi for å utvikle fremtidige idrettsledere. Sitatet fra årsrapporten peker derimot på at ung medbestemmelse er et virkemiddel for å hindre frafall. Jeg vil argumentere for at dette er eksempler på ung medbestemmelse sin nytteverdi i norsk idrett, samtidig som det synliggjør kompleksiteten knyttet til ung medbestemmelse spesielt og idrettspolitikk generelt. Så langt jeg kan forstå av dokumentene jeg har undersøkt, knytter ikke idretten arbeidet med ung medbestemmelse eksplisitt til FNs barnerettigheter, menneskerettigheter eller FN bærekraftsmål²⁵.

Når ung medbestemmelse blir omtalt sammen med rekruttering og frafall gir det retning til en bestemt måte å forstå ung medbestemmelse. Det har innflytelse på hvilke praksiser som blir utviklet for å fremme ung medbestemmelse. Hvis ung medbestemmelse derimot blir omtalt som en rettighet og handler om unges muligheter til å delta i idrettspolitikk, kan det gi retning til andre praksiser. Slik kommer betydningen av hvordan forståelser påvirker praksiser til syne.

Mentorprogram for unge ledere i idretten²⁶ og Lederkurs for ungdom²⁷ peker mot at ung medbestemmelse har egenverdi. Jeg vil argumentere for at ved å investere i unge ledes personlige utvikling og kompetanse, føres kunnskaper om norsk idrett, leder- og relasjonskompetanse tilbake til idretten på ulike organisatoriske nivåer. Min vurdering er at det er en forutsetning at unge ledere forblir i idretten hvis denne investeringen skal komme norsk idrett til gode. Da må idretten fremstå som en attraktiv arena å bruke tid og energi. Med referanse til at menn velger menn i sine egne nettverk når valgkomiteer innstiller nye styremedlemmer på valg (Enjolras og Waldahl 2009), vil jeg trekke frem NIFs årsrapport fra 2002 der det tas til orde for at etablerte politikere, administrasjoner og valgkomiteer kan legge mer vekt på å forstå unge som ressurs.

Ung medbestemmelse i idretten kan ha en større samfunnsverdi. Det blir hevdet at unge som engasjerer seg i frivillige organisasjoner og opplever effektene av å delta i demokratiske prosesser også deltar i demokratiet utenfor frivillige organisasjoner (LNU 2011). Dette er i tråd med argumentene om frivillige organisasjoner som skoler i demokrati, noe som har vært et stabilt trekk i kommunikasjonen fra norske myndigheter, LNU og NIF. For å styrke oppslutningen om samfunnsdemokratiet vil jeg argumentere for at norske myndigheter ikke kan se bort ifra oppslutningen om norsk idrett blant unge og at idrettsorganisasjoner ikke kan se bort ifra unge medlemmer i det videre arbeidet med

²⁵ Norsk idrett jobber med FNs bærekraftsmål og knytter temaer som paraidrett, anleggsutvikling og kjønnsbalanse til disse målene. Jeg vil oppfordre NIF til i sterke grad å også knytte arbeidet med ung medbestemmelse til FNs bærekraftsmål.

²⁶ Mentorprogrammet for unge ledere, <https://www.studentidrett.no/lederutdanning-1>

²⁷ Lederkurs for ungdom, <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/innlandet/system/oppland-idrettskrets/utdanning/lederkurs-for-ungdom/>

å være aktuelle, attraktive og en demokratisk organisasjon. I et historisk perspektiv har tematikken blitt uttrykt slik i tidsskriftet Start:

I alle de nordiske land er ungdomsidretten regnet som det viktigste av alt innen organisasjonen. (...) Det er et tidsfenomen at ungdom flest viser liten interesse og forståelse for organisasjons- og foreningsliv. (...) Organisasjon og foreningsliv er imidlertid en så viktig kulturfaktor i et moderne demokratisk samfunn, at det er uomgjengelig nødvendig å gjenreise ungdommens interesse på dette området. Hvordan det kan gjøres er det store problem. Her strides ulike meninger, men de fleste har visstnok ikke gjort seg opp noen mening i det hele tatt. Alle beklager den manglende interesse hos de unge, og dermed får det skure (Fougli 1954 s. 5).

Norsk idrett kan miste troverdighet hvis unges rett til å medvirke ikke blir ivaretatt av norsk idrett og norske myndigheter gjennom insentiver for å øke reell ungdoms medbestemmelse. Jeg vil argumentere for at dette handler både om den måten idretten og norske myndigheter synliggjør unge i sine dokumenter, og om idrettens utbredelse blant unge og den rollen idretten har lokalt. I tillegg gir FNs barnerettighetskonvensjon barn og unge rett til å bli hørt og involvert i saker som angår dem (FN 1989). Norges idrettsforbund er Norges største barne- og ungdomsorganisasjon og angår i aller største grad barn og unge. Det betyr ikke at alle unge vil være med å bestemme hverken over aktiviteten de deltar i eller organisasjonen de er del av. Det betyr likevel at unge har rett til å organisere seg og delta i fredelige forsamlinger (FN 1989). Avstanden mellom grasrota i lokale idrettslag og idrettspolitikken på regionalt og nasjonalt nivå er beskrevet som stor (Enjolras og Waldahl 2009). Strittmatter (2020) foreslår at idrettens ressurspersoner både i kretser og forbund kommuniserer med unge på plattformer og språk unge forstår. Jeg vil argumentere for at idrettens arbeid med ungdoms medbestemmelse kan få tydeligere retning og innhold gjennom å fremme kommunikasjon og samarbeid. I et verdiperspektiv har ungdoms medbestemmelse både egenverdi og nytteverdi.

6.2 Ung medbestemmelse som politikk- og forvaltningsområde

I analysen er det identifisert at idretten arbeider med ungdoms medbestemmelse på ulike måter. Det berører spørsmålet om ungdoms medbestemmelse skal organiseres i egne beslutningsfora, eller om ungdoms medbestemmelse skal integreres i idrettens etablerte beslutningsfora. NIFs årsrapporter, nøkkeltallsrapporter og idrettspolitiske dokumenter, samt stortingsmeldinger og tidligere forskning, har vist at norsk idrett har hatt et engasjement for ungdoms medbestemmelse siden 1990-årene. Det er brukt store ressurser på kurs og kompetanseheving blant unge med sikte på at de skal ha lederverv i idretten. Gjennomgangen av NIFs nøkkeltallsrapporter viser at det over tid ikke har skjedd vesentlige endringer i styresammensetningen i norsk idrett. Idrettspolitiske kilder og tidligere forskning (for eksempel Goksøyr 2008, Enjolras og Waldahl 2009, Hanstad 2019) dokumenterer at det i stor grad er skjevfordelt med tanke på alder og kjønn i slike posisjoner i idretten og at idrettens øverste ledere politisk og administrativt også i dag er skjevfordelt. Knut opplever at en «idrett som er styrt av eldre menn ofte blir for konservativ og det blir for lite utvikling. Man er derfor hele tiden på etterskudd (...)». Analysen har tegnet et bilde av idretten som en etablert organisasjon med lange historiske røtter, av nasjonal betydning og tradisjonelt styrt av menn. Forskere (for

eksempel Tangen 2009, Skille 2011, Hanstad 2019) har beskrevet norsk idrett som en kompleks og tradisjonstung organisasjon.

Ung medbestemmelse kan i sin karakter bryte med disse tradisjonene. Ung medbestemmelse fører med seg unge tillitsvalgte, trenere og ledere, som kan ha andre synspunkter og et annet nettverk enn de etablerte lederne. Idretten har lagt ned og fortsetter å legge ned store ressurser i å skolere unge og i prosjekter for å fremme ung medbestemmelse. Det nyeste tiltaket til NIF er *Ung idrettspolitisk arena*, med mål om å «legge til rette for meningsutveksling og påvirkningsmuligheter mellom unge og mer erfarne styremedlemmer i norsk idrett».²⁸ Jeg vil argumentere for at denne arenaen representerer noe nytt ved å involvere både unge og mer erfarne styremedlemmer. Denne arenaen kan gi både idretten og unge nyttige erfaringer i sitt videre engasjement. Rapporten *Ung medbestemmelse i norsk idrett* (Strittmatter 2020) synliggjør idrettens interesse og behov for å undersøke trekk ved egen organisasjon som ikke fremmer ung medbestemmelse. Min innvending er at idrettens problemer med mangfold i idrettspolitikken ikke blir løst ved å omdefinere skillelinjene ung-gammel til uerfaren-erfaren. Det blir bare enda mer tydelig at begrepene mangler innhold, og idretten utfordres igjen til å definere hvilke erfaringer og kunnskaper det er som har betydning.

Kvotering blir i denne studien forstått som et styringsteknologisk virkemiddel. Hovden (2011) hevder at kvotering har vært et effektivt virkemiddel for å inkludere nye grupper på etablerte arenaer idrettspolitikken. Med utgangspunkt i analysen som har synliggjort menn som den primære målgruppen for idretten frem til 1960-årene (Goksøyr 2008), forstår jeg kvinner og unge som nye interessegrupper i idrettspolitisk sammenheng. 1980-årene synes å ha vært tiåret for kvinnekamp i idrettspolitisk sammenheng. Jeg vil argumentere for at diskusjonen om kvotering av kvinner og unge følger liknende mønster. På idrettstinget i 1980 ble kvotering av kvinner foreslått, men avvist. Kjønnsparagrafen i NIFs lov ble vedtatt på idrettstinget i 1987 (Skirstad 2014). Idrettstinget i 2021 vedtok 40 prosent kjønnsbalanse innen 2023 (NIF 2021). Dette kan ha bakgrunn i at de øverste lederposisjonene politisk og administrativt i særforbund og idrettskretser fremdeles er besatt av godt voksne menn med høy sosial og kulturell kapital (Enjolras og Waldahl 2009). Kvotering av personer under 26 år ble foreslått av ungdommens idrettsting og NUK i 1998. Kvotering av unge har så langt blitt vedtatt i tre omganger. Den første kvoteringen var at lederen av NUK hadde fast plass som ordinært medlem i idrettsstyret. NUK eksisterer ikke lenger. Kvoteringene som er virksomme i dag er vedtak om minst ett medlem under 26 år i idrettsstyret fra idrettstinget i 2007 (Waldahl og Skille 2016). På idrettstinget i 2019 ble det vedtatt at styrer i særforbund og idrettskretser skal ha minst ett medlem under 26 år, samt krav om to unge medlemmer i idrettsstyret. På idrettstinget i 2021 ble det vedtatt av valgkomiteene skal ha minst ett medlem under 26 år. Enjolras og Waldahl (2009) argumenterer for at trekk ved idrettens organisering bidrar til at endring tar tid, mens Tangen (2009) stiller spørsmål ved om demokrati er et sentralt kjennetegn ved idretten.

Fra å bli avvist som styringsverktøy på 70- og begynnelsen av 80-tallet, har omfanget av kvotering økt. Kvotering har vist seg å være et effektivt styringsteknologisk virkemiddel ved å bidra til å inkludere kvinner og senere unge på etablerte idrettspolitiske arenaer. I lys av idrettspolitikkenes kvoteringshistorikk kan det komme nye vedtak om kvotering i forbindelse med de neste idrettstingene. Det kan dreie seg om lovendringer der begge

²⁸De unge var godt representert på tinget, <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/idrettsting-og-ledermote/idrettstinget-2021/artikler/de-unge-var-godt-representert-pa-idrettstinget/>

kjønn skal representeres i presidentskapene/styreleder og nestleder i særforbund og idrettskretser, møtende vara under 26 år og/eller to styremedlemmer under 26 år, som foreslått av Strittmatter (2020). I et historisk perspektiv har redaktøren i tidsskriftet *Start*, Johs. Fougli, hevdet at «Det gir sjelden noe godt resultat at en velger en enkelt ungdom på 18-20 år inn i et styre som domineres av de eldre. Det er få ungdommer som vil eller kan hevde seg der» (Fougli 1954 s. 5). Dette er et argument som kan gi støtte til anbefalinger om mer enn et medlem i et styre under 26 år.

Kvotering er tiltak som bringer personer under 26 år inn på etablerte beslutningsarenaer i norsk idrett, og øker sannsynligheten for at unge har reell medvirkning og innflytelse. Det er altså tiltak som styrker unges politiske stilling i idretten. Bruk av virkemiddelet kvotering kan forstås som at idrettsorganisasjonene aksepterer og tilpasser seg samfunnets krav. Jeg vil argumentere for at tiltak som ungdomsutvalg og ungdomsting er verdifulle møteplasser mellom unge og idretten, som kan bidra til utvikling av nettverk og forståelse. Waldahl og Skille (2016) har likevel argumentert for at unges reelle medbestemmelse er lavere i nettverksmodellen enn komitemodellen. Sammenlignet med kvotering kan tiltak som utdanning, komiteer og nettverk fremstå som mildere styringsteknologiske virkemidler. Jeg vil derfor argumentere for at ungdomsutvalg og ungdomsting er arenaer for medbestemmelse av mer symbolsk karakter. Slike tiltak kan likevel bidra til å fremme ung medbestemmelse ved at de bidrar til økt bevissthet om unges engasjement, styrker unge som interessegruppe, er en arena der unge blir sett og hørt, og som utvikler unges nettverk og kompetanse. Om dette er virkemiddel som styrker unges stilling politisk er usikkert. Samtidig kan samarbeid med ungdomsutvalg øke ansattes kompetanse om nye generasjoners unge i idretten og gi ansatte erfaringer med å samarbeide med unge og bygge relasjonskompetanse.

Tidligere forskning har pekt på maktstrukturer i idretten som er knyttet til konkurranselogikk, pedagogisk, psykologisk og medisinsk viten (Solenes 2009). En refleksjon er hvorvidt ung medbestemmelse kan utvide eller utfordre etablerte maktstrukturer i idretten. Hvis ung medbestemmelse foregår på siden av idrettens etablerte politiske arbeid organisert i egne fora, uten møtepunkter med etablert idrettspolitik, vil ikke etablerte maktstrukturer i idretten bli hverken utvidet eller utfordret. Det er mulig å tenke seg at hvis ung medbestemmelse derimot handler om at unge skal inkluderes på etablerte idrettspolitiske arenaer som for eksempel styremøter, ledermøter, på møtene til særforbundenes interesseorganisasjon og med stemmerett på idrettstinget, vil ung medbestemmelse kunne være med å utvide og utfordre tradisjonelle maktstrukturer i idretten. Under arbeidet med denne studien har jeg vært en såkalt ung idrettspolitiker og ansatt i administrasjonen til et særforbund. Jeg har vært del av den idrettspolitiske virkeligheten som er tema for denne studien. En spennende tanke er hva som hadde skjedd hvis de kvoterte styremedlemmene under 26 år hadde organisert seg på tvers av skillelinjer som særforbund og idrettskretser og gått sammen om å være synlige og sterke sammen. Her ligger et av de virkelig interessante potensialene i nettverksmodellen for ung medbestemmelse i norsk idrett. NIF sin nye *Ung idrettspolitisk arena* kan være en plattform for utvikling av et slikt nettverk.

Strittmatter (2020) retter oppmerksomheten mot relasjonelle forhold i idretten med betydning for samspill i styrer og utvalg. Anbefalingene fra rapporten er nå en viktig del av NIFs kommunikasjon om ung medbestemmelse. Hun argumenterer for at ung medbestemmelse er et etablert begrep i norsk idrett. Min studie tyder på at dette bildet kan nyanseres med utgangspunkt i at informantene i liten grad benytter begrepet. Begrepet ung medbestemmelse fremstår som etablert i idrettspolitisk dokument,

forskning og i NIFs årsrapporter. Derimot benytter informantene andre ord for å beskrive særforbundenes engasjement for ung medbestemmelse. Usikker begrepsbruk kan både være uttrykk for og bidra til usikkerhet.

7. Oppsummering og konklusjon

Forskning om ung medbestemmelse er et felt i utvikling. Forskning om unges medbestemmelse i sivilsamfunnet har vært rettet mot lokale organisasjonsnivåer og tyder på at unge opplever liten grad av medbestemmelse i idrettslag eller at den medbestemmelsen de opplever å ha er symbolsk (Frøyland 2011). Strittmatter sin studie fra 2020 er et eksempel på den økende interessen for ung medbestemmelse i idrettsforskning, mens Lange og Næss (2020) representerer forskning på tilbud for unge idrettsledere i mer generell ledelsesforskning. Jeg har undersøkt utviklingen av idrettens forståelse av unge, samt forming av det som i dag blir omtalt som ung medbestemmelse i norsk idrett. Tematikken er belyst historisk med spørsmålet *Hvordan har ung medbestemmelse blitt formet som politikk- og forvaltningsområde?* Studiens andre forskningsspørsmål retter seg mot dagens praksiser: *Hvordan former, forstår og gjør idrettsadministrasjoner ung medbestemmelse?*

Med utgangspunkt i et styringsteknologisk perspektiv bidrar studien til forståelse for hvordan styring og forvaltning former ung medbestemmelse i norsk idrett. Perspektivet har synliggjort hvordan idretten har arbeidet med ung medbestemmelse og at politiske, sosiale og kulturelle praksiser i og utenfor idretten har vært formende for arbeidet med ung medbestemmelse. Bruken av perspektivene konstruksjon og styringsteknologi er inspirert av faget STS og er eksempel på hvordan studier av vitenskap og teknologi, og politikk og politiske organisasjoner kan bringes sammen, også i idretten. Jeg har jobbet med å få tak i hva idrettens politiske tekster gjør og hvordan de former ung medbestemmelse. Studiens teoretiske bidrag til idrettsvitenskapelig forskning er kombinasjonen av perspektivene konstruksjon og styringsteknologi som analytisk rammeverk. Studien viser at perspektiver fra STS kan anvendes i studier av politikk og demokrati.

Dokumentene blir forstått som styringsteknologiske virkemiddel. Det innebærer at dokumentene er med å forme og synliggjøre idrettens arbeid med ung medbestemmelse, samtidig som ung medbestemmelse igjen former dokumentene ved å være en del av dem og synliggjøre at dette er et prioritert område for idretten. Et funn er at det ikke er entydig at styringsverktøyene bidrar til at idretten når sine mål om ung medbestemmelse. Dokumentanalysen kan tyde på at NIF sin politikk på området ung medbestemmelse ikke er tilstrekkelig forankret på alle organisasjonsnivåer. For eksempel ble dette synlig under gjennomføring av ungdoms-OL. Analysen av dokumenter tyder på at det kan ha vært forskjell mellom visjon og praktiske problemer knyttet til unge ledere sine oppgaver.

Det konstruktivistiske perspektivet leder oppmerksomheten mot at ung medbestemmelse ikke er «naturgitt» eller en selvfølge. Ung medbestemmelse er formet over tid, og i gjensidige sosiale prosesser som internasjonalt nedfelt rettighet, i nasjonal politikk og som målsetting for NIF. Arbeid med dokumenter og det styringsteknologiske perspektivet har bidratt til å belyse hvordan ung medbestemmelse har blitt formet som objekt, politikk- og forvaltningsområde, rettighet, mål og virkemiddel. Ved å rette

oppmerksomheten mot dokumenter har det vært mulig å identifisere og utforske utviklingstrekk som bidrar til forståelse for når og hvordan ung medbestemmelse har kommet til, altså objektdannelsen.

Tidsskriftet Start synliggjør unge som medlemmer i idretten fra begynnelsen av 1950-tallet. Et funn er at det som i dag blir omtalt som ung medbestemmelse er tema i de fleste utgavene allerede fra første utgivelse i 1954. Det handler blant annet om unge som ledere av aktivitet og unge som ledere i grupper og idrettslag. En refleksjon er at det er sammenfallende trekk mellom diskusjonen på 1950-tallet og i dag på dette området. I lys av dette er det grunn til å stille spørsmål ved at ung medbestemmelse 70 år senere beskrives som et satsingsområde. Dokumentanalysen og intervjuene viser at idretten har gjort og fremdeles gjør mye for ung medbestemmelse. Vurderingen min er at effekten er av mer symbolsk karakter enn å øke unges faktiske medbestemmelse, når en tar i betraktning at dette er noe idretten har jobbet med i så mange år.

Internasjonalt nedfelte rettigheter om barn og unges innflytelse og kvinners rettigheter bidro på slutten av 1980-tallet til økt oppmerksomhet unges medbestemmelse. Ung medbestemmelse ble etter hvert nedfelt som politisk mål gjennom blant annet satsingen Ungdomsløftet. Ungdomsløftet ble formet av den politiske dreiningen der NIF økte oppmerksomheten mot unge. Samtidig la Ungdomsløftet grunnlag for nye organisasjonsmodeller (komitemodellen og nettverksmodellen) og synliggjorde NIF sin ungdomspolitik i styringsdokumenter. Ung medbestemmelse formet dels NIF sin politikk og ble selv formet av denne. Slik har et politikkområde blitt utformet.

Den styringsteknologiske tilnærmingen legger vekt på hva dokumenter gjør, og tar avstand fra forestillingen om dokumenter som nøytrale. Dokumenter er skrevet av noen, i en bestemt sammenheng og hensikt. NIFs årsrapporter i perioden 2002-2020 har vært viktige kilder i denne studien. Disse dokumentene viser at ung medbestemmelse har vært et politisk tema og forvaltningsområde i NIF i denne perioden. Årsrapportene tar opp ung medbestemmelse som mål og som tema knyttet til institusjonsutforming og økonomi. Et felles trekk ved Idrettspolitisk dokument (IPD), årsrapportene og NIFs Nøkkeltallsrapporter, er at de søker å skape tillit til idrettens arbeid med ung medbestemmelse.

I 2016 har jeg funnet endringer i bruken av tallteknologi. Rapportene oppgir nå også kjønn og alder på ledere i norsk idrett, noe som bidrar til å dokumentere demografisk skjevhet blant politisk og administrativ ledelse på idrettskrets- og særforbunds nivå. Dette vil jeg vurdere som å ha stor politisk og organisatorisk betydning. Det kommer til uttrykk i debatten og vedtakene om kvotering av personer under 26 år til politiske verv i NIF. Vedtakene om kvotering kan ses som en utvidelse i bruken av tallteknologi som styringsteknologi. Disse endringene kan reflektere et økt rapporteringsbehov der ung medbestemmelse inngår og på den måten blir ung medbestemmelse gjenstand for forvaltning. Samtidig kan vi se endringene som politiske effekter som bidrar til å forme ung medbestemmelse som politisk felt. Tallmaterialet viser at unges representasjon i besluttede organer er svak. Det jeg har omtalt som tallteknologi kan ha kommet til som en følge av kritikk mot den tradisjonelle representasjonen i besluttede organer. Det kan også hevdes å ha blitt et behov for å samle inn data i forbindelse med rapportering, både mellom ulike nivå i NIF og mellom NIF og Kulturdepartementet.

Ung medbestemmelse som politisk tema har vært et virkemiddel for å åpne nye politiske saker, for eksempel kvotering. Det har også bidratt til utvikling av nye forventninger og arbeidsoppgaver for idrettsorganisasjonene. Rapportene har utviklet narrativ for å skape

troverdighet om idrettens satsing på ung medbestemmelse. Det er to utviklingstrekk som særlig utpeker seg. En slik narrativ strategi tematiserer ung medbestemmelse som mål. Dette er en strategi det er stor oppslutning om. Ung medbestemmelse blir i tillegg beskrevet som virkemiddel for å sikre rekruttering og hindre frafall. Her er det fremdeles spenninger omkring rollene til styremedlemmer under 26 år. Ifølge NIFs lov er de ordinære styremedlemmer, men likevel omtales de som ungdomsrepresentant i styret. På den ene siden inngår ung medbestemmelse i en rettighetstenkning, og på den andre siden framstilles det som et middel for å nå andre mål om rekruttering og frafall, samt sosialisering av fremtidens idrettsledere. Dette peker mot nytteverdien av ung medbestemmelse. Samtidig kan ung medbestemmelse ha egenverdi for unge som opplever å bli involvert i beslutningsprosesser og demokratiet.

Et av studiens funn knytter seg til konstruksjon og bruk av begreper. I dokumenter og tidligere forskning framstår ung medbestemmelse som et etablert begrep. Intervjuene med personer med administrative roller tyder på at det er en større variasjon i begrepsbruk. Informantene snakker for eksempel om ung involvering, unge ambassadører, framtidens ledere og engasjerte unge. Valg av uttrykk synes å være formet av sammenhengen det inngår i. I sitt arbeid med ung medbestemmelse legger informantene til grunn dokumenter som idrettspolitisk dokument og de konkretiserer politiske mål i utforming av prosjekter. Et fellestrekk er at de viser stort engasjement for ung medbestemmelse, men de har noe ulikt syn på behovet for samordning og styring fra NIF. En annen likhet mellom dokumentene og intervjuene er tematiseringen av rekruttering av unge til idretten. Informantene knytter rekruttering til et behov for modernisering. På den ene siden viser de til behov for modernisering på flere områder som bruk av sosiale medier, i samarbeid og nettverksbygging. De trekker også fram endringsbehov i kultur formet av tradisjoner, alder og kjønn. Samtidig gir informantene uttrykk for at unge må videreføre etablerte praksiser ved å delta på kurs og utvikle kompetanse.

Videre forskning kan ta for seg feltet ung medbestemmelse med utgangspunkt i FNs barnerettighetskonvensjon og kanskje knytte temaet til FNs Bærekraftsmål. Det er en tilnærming som synes å være utforsket i liten grad.²⁹ Strittmatters (2020) rapport om ung medbestemmelse har undersøkt unges egne erfaringer med å være ledere, både i idretten og i andre organisasjoner. Arbeidet tyder på at idretten er bevisst på å inkludere unge, men at dette arbeidet fortsatt er ufullstendig og lite tilfredsstillende. Rapporten fra Barneombudets ekspertgruppe (2021) er utformet av unge under 19 år og er en direkte kilde til unges egne tanker og meninger om medbestemmelse. Videre forskning kan gå inn i tematikken med å belyse unges egne opplevelser og erfaringer som deltakere i politikk og organisasjonsarbeid.

²⁹ Se for eksempel [NHRI Participation.pdf \(unicef.org\)](#)

Referanseliste

- Aakvaag, G.C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Andersen, N.W. (2011). *Unges rett til selvbestemmelse og medvirkning*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Arbeidet i idrettskretsene. Nå planlegges det på lengre sikt.* (nr1. 1955). Start tidsskrift for barne- og ungdomsidrett.
- Asdal, K., B. Brenna og I.Moser. (2001). *Teknovitenskapelige kulturer*. Oslo: Spartacus Forlag.
- Asdal, K. (2004). *Politikkens teknologier. Produksjoner av regjerlig natur*. Avhandling, Dr.Art. Humanistisk fakultet, Universitetet i Oslo.
- Asdal, K. og H. Reinertsen (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse? En praxisorientert metode*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Barneombudets Ekspertgruppe (2021). *Ungdom om medvirkning og barnerettighetsvurderinger*.
<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Barnerettighetsvurderinger-og-medvirkning.pdf>
- <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Barnerettighetsvurderinger-og-medvirkning.pdf>
- Bolman, L.G og T.E. Deal. (2014). *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse. Struktur, sosiale relasjoner, politikk og symboler*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- De Forente Nasjoner (FN). *FNs konvensjon om barns rettigheter av 20. november 1989*.
<file:///C:/Users/ingfra/Downloads/FNs%20konvensjon%20om%20barnets%20rettigheter.pdf>
- Enjolras, B. og R.H. Waldahl. (2009). *Idrettsdemokratiet – makt og styring i idretten*. Oslo: Akilles.
- Fasting, K. (2007). *Veien videre – idrett*. Kvinnehistorie.no.
<https://www.kvinnehistorie.no/artikkel/t-6396>
- Fougli, J. (nr3. 1954). *Aktuelt*. Start tidsskrift for barne – og ungdomsidrett.
- Fougli, J. (nr1. 1956). *Aktuelt*. Start tidsskrift for barne- og ungdomsidrett.
- Frøyland, L.R. (2011). *Unges syn på deltakelse og innflytelse i skolen, lokalpolitikken og sivilsamfunnet*. Notat nr. 7. Oslo: NOVA.
- Gjerde, S. (2013). *Coaching. Hva, hvorfor, hvordan*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Gjerset, G.L og A, Borud. (2017). *På vei mot et demokratisk utenforskap? Unge stemmer 2017*. Rapport 15. Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner.
<https://www.lnu.no/wp-content/uploads/2017/05/rapport-unge-stemmer-ferdig.pdf>
- Goksøyr, M. (2008). *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt Forlag.

- Hanstad, D.V., G. Breivik, M.K. Sisjord og H.B. Skaset (red.). (2011). *Norsk idrett. Indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles.
- Hanstad, D.V., E. Kristiansen, T.S. Sand, B. Skirstad og A.M. Strittmatter. (2016). *Frivillige på ungdoms-OL 2016*. Oslo: Norges idrettshøgskole.
https://issuu.com/norgesidrettshogskole/docs/rapport_frivillige_p_ungdoms-ol_2
- Hanstad, D.V. (2019). *Organisasjon og lederskap i idretten*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Hovden, J. (2011). Kjønn og leiarskap i norsk idrett – kvinner i kjønnsklemme. I Hanstad, D.V. (red). *Norsk idrett – indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles.
- Jacobsen, D.I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser. Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Jensen, D., M. Kjørstad, S. Seim og P.A. Tuft. (2020). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*. Oslo: Gyldendal.
- Johansen, I. (nr2. 1956). *Flere og dyktigere ungdomsledere*. Start tidsskrift for barne- og ungdomsidrett.
- Kommuneloven. (2017). *Lov om endringer i kommunelova m.m. (råd for eldre, personar med funksjonsnedsetjing og ungdom)* (LOV-2017-06-16-62). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-06-16-62>
- Kvande, E. (2021). Med kjønnsblikk på idrettens organisasjoner. I Tjønndal, A. (red) *Idrett, kjønn og ledelse. Festskrift til Jorid Hovden*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner. (2021). *Sakspapirer til Barne- og ungdomstinget 2021*. Sak 6. Barne- og ungdomspolitisk program.
<https://www.lnu.no/om-lnu/but/barne-og-ungdomstinget-2021/6-barne-og-ungdomspolitisk-program/>
- Lange, B. K. og H. E. Næss (2020). «Vi vil børste vekk asken, men holde liv i ilden.» En kvalitativ studie av et mentorprogram for unge idrettsledere. I Bastesen, J., B.K. Lange, H.E. Næss og A. Thon (red.) *Ledelse av mennesker i det nye arbeidslivet*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the social: an introduction to actor-network-theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Martinsen, Ø.L. (2014). *Perspektiver på ledelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Meld. St. 41 (1991-1992). *Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse*. Kulturdepartementet.
- Meld. St. 14 (1999-2000). *Idrettslivet i endring. Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/c5a73bedb2e448f5876b81b7024f884d/no/pdf/a/stm199920000014000dddpdfa.pdf>
- Meld. St. 26 (2011-2012). *Den norske idrettsmodellen*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/aaf9142d54e344608cc20d4e5fa752e0/no/pdfs/stm201120120026000dddpdfs.pdf>
- Neumann, C.B. og I.B. Neumann. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen. En metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite. (2021). *Idrettstinget 2021. Digitalt 28.-29.mai. Protokoll*.
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/27f7cbde4369454bb5e392c35610d6f5/protokoll-idrettstinget-2021_signert_100921.pdf

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite. (2021). *De unge var godt representert på idrettstinget*. <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/idrettsting-og-ledermote/idrettstinget-2021/artikler/de-unge-var-godt-representert-pa-idrettstinget/>

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite. *Hvem er vi?*
<https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/hvem-er-vi/>

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite. *Lederkurs for ungdom*.
<https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/innlandet/system/oppland-idrettskrets/utdanning/lederkurs-for-ungdom/>

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite. *Mentorprogram for kvinnelige ledere*. <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/mentorprogram-for-kvinnelige-ledere/>

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite. *Ungdomsløftet*.
<https://www.idrettsforbundet.no/tema/ungdomsidrett/ungdomsløftet/>

Norges Studentidrettsforbund. *Mentorprogrammet for unge ledere*.
<https://www.studentidrett.no/lederdanning-1>

NOU 2011: 20. (2011). *Ungdom, makt og medvirkning*. Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e68e3849077544e0a23f060916e2e3f2/no/pdf/s/nou201120110020000dddpdfs.pdf>

Program for opplæring av ungdomsledere. (nr2. 1955). Start tidsskrift for barne- og ungdomsidrett.

Skille, E.Å. (2011). *Norges idrettsforbund – en ungdomsorganisasjon?* I Hanstad, D.V. (red). *Norsk idrett – indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles.

Skirstad, B. (2014). *Er kvinner underrepresentert i norsk idrettsledelse? Utviklingen de siste 30 år*. I Lippe, G.v.d og H.K. Hognestad (red.) *Kjønnsrett i idrett og friluftsliv*. Oslo: Novus Forlag.

Skjølvold, T.M. (2015). *Vitenskap, teknologi og samfunn. En introduksjon til STS*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Sogn, H. E. og O. Skrudland. (2021). *Trenger kvinnelige ledere i norsk idrett hjelp? En evaluering av NIFs mentorprogram for kvinner 2017-2020*. Oslo: Norges idrettshøgskole.

Solnes, O. (2009). *Framtidens håp. Barneidrettsdiskursar i Noreg 1920-1976*. Doktorgrad ved Norges idrettshøgskole. Oslo: Norges idrettshøgskole.

Start Organ for barne- og ungdomsidrett. Utgaver fra 1954 til 1970.

Stokland, H. B. (2015). *Towards a New Approach for Studies of Endangered Species Management. Technologies of government in Norwegian wolf management (1960s-2010s)*. PhD. Faculty of Humanities, NTNU-Trondheim.

Strittmatter, A.M. (2017). *Legitimation processes of sport organizations: the case of Norwegian youth sport policy and the 2016 Lillehammer Winter Youth Olympic Games* (Doktorgradsvahandling). Norges idrettshøgskole.

Strittmatter, A.M. (2020). *Ung medbestemmelse i norsk idrett. Evaluerings- og utredningsarbeid om barrierene og behovene for å øke ung medbestemmelse i særforbund og idrettskretser*. Oslo: Forskningscenter for barne- og ungdomsidrett Norges idrettshøgskole.

Tangen, J.O. (2009). Forskning på demokrati og makt i den frivillige idretten i Norge – noen refleksjoner. <https://idrottsforum.org/articles/tangen/tangen091111.pdf>

Tangen, J.O. (2020). Politikk og metaforikk – dekonstruksjon og konstruksjon av norsk idrettspolitik. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 20 (2), 85-105. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-02-02>

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *1.1 Menneskeverdet*. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.1-menneskeverdet/?lang=nob>

Waldahl, R. og E. Skille. (2016). Ungdoms medbestemmelse i norsk idrett. I Seippel, Ø., M.K. Sisjord og Å. Strandbu (red.) *Ungdom og idrett*. Oslo. Cappelen Damm Akademisk.

Wang, C.E. (nr1. 1956). *Hvorfor forsvinner de?* Start tidsskrift for barne- og ungdomsidrett.

Nøkkeltallsrapporter fra Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2017). *Nøkkeltallsrapport 2016*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/9f94ba79767846d9a67d1a56f4054dc2/nokkeltallsrapport-2016-nif-28112017.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2018). *Nøkkeltallsrapport 2017*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/9f94ba79767846d9a67d1a56f4054dc2/rapport-2017.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2019). *Nøkkeltallsrapport 2018*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/9f94ba79767846d9a67d1a56f4054dc2/nokkeltallsrapport-18102019.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2020). *Nøkkeltallsrapport 2019*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/9f94ba79767846d9a67d1a56f4054dc2/0201001-nokkeltallsrapport-2019.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2021). *Nøkkeltallsrapport 2020*.

Årsrapporter fra Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite

Norges Idrettsforbund og Olympiske og komite. (2002) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2002.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og komite. (2003) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2003.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og komite. (2004) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2004.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og komite. (2005) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2005.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og komite. (2006) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2006.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2007) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2007.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2008) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2008.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2009) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2009.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2010) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2010.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2011) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2011.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2012) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2012.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2013) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/tema/om-nif/arsrapporter/aarsrapport2013.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2014) *Årsrapport*.
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/4393d243d44c40d790193e7ff977765c/30_15_nif-arsrapport-2014_enkelt sider_lr.pdf

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2015) *Årsrapport*.
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/4393d243d44c40d790193e7ff977765c/19_16_nif-arsrapport-2015_lr.pdf

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2016) *Årsrapport*.
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/3fa4c97bbabf4446b3867eb04fc8e102/25_17_nif-arsrapport-2016_lr.pdf

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2017) *Årsrapport*.
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/4393d243d44c40d790193e7ff977765c/27_18_nif-arsrapport-2017_lr.pdf

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2018) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/3fa4c97bbabf4446b3867eb04fc8e102/nif-arsrapport-2018.pdf>

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2019) *Årsrapport*.
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/3fa4c97bbabf4446b3867eb04fc8e102/23_20_nif-arsrapport-2019.pdf

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komite. (2020) *Årsrapport*.
<https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/3fa4c97bbabf4446b3867eb04fc8e102/nif-aarsrapport-2020.pdf>

Vedlegg

Vil du delta i mitt mastergradsprosjekt om ung medbestemmelse i norsk idrett?

Jeg er student på mastergradsstudiet i STS- studiet av samfunn, teknologi og kultur ved NTNU. Studien undersøker fremveksten av ung medbestemmelse i norsk idrett gjennom litteraturstudie og intervju med ansatte i særforbund. Målet med intervjuene er å få inntrykk av hvordan ansatte i særforbund forstår ung medbestemmelse, hvordan de eventuelt arbeider med temaet og hvilke erfaringer ansatte har med temaet. Det er ikke et krav å ha mye erfaring med temaet.

Prosjektet er meldt til NSD Personverntjenester.

Intervju: Intervju vil foregå på teams eller annen egnet digital kanal. Det vil bli tatt lydopptak med enhet frakoblet internett og notater. Lydopptak vil bli slettet etter transkribering.

Det er frivillig å delta: Velger du å delta, kan du trekke deg fra deltakelsen uten å oppgi noen grunn. Det har ingen negative konsekvenser for deg om du velger å ikke delta eller velger å trekke deg fra prosjektet.

Ditt personvern: Alle opplysninger om deg som informant vil bli anonymisert. Opplysninger om deg blir kun brukt i dette masterprosjektet. Opplysningene blir behandlet konfidensielt og i tråd med personvernregelverket.

Dine rettigheter. Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Å få rettet personopplysninger om deg
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet)
- Å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg? Opplysninger behandles basert på ditt samtykke. Har du spørsmål til prosjektet eller ønsker å benytte dine rettigheter, ta kontakt med:

- Ingrid, jeg kan nås på mobil (41544697) og på epost (telttausa@gmail.com)
- Veileder ved NTNU
- Personvernombud ved NTNU
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS

Med vennlig hilsen

